

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської філології та прикладної лінгвістики

ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У ТЕКСТАХ
ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТА
ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТИ

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти “магістр”

Виконала: здобувачка вищої освіти
202М групи
Спеціальності 035.041 Філологія
(германські мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська)
Освітньо-професійної програми
«Філологія (германські мови та
літератури) (переклад включно)»
Крістіна ВАСИЛЕНКО
Керівниця: к. філол. н., доц.
Катерина ФРАНЦУЗОВА
Рецензентка: к. філол. н., ст. викл.
Інеса ЄРМОЛЕНКО

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади вивчення політичного дискурсу	8
1.1. Дискурс і політичний дискурс: сутність понять.....	8
1.2. Наукові підходи щодо вивчення політичного дискурсу.....	13
1.3. Англійськомовний політичний дискурс: лінгвостилістичний параметр.....	17
1.4. Методика аналізу англійськомовних термінів у текстах політичного дискурсу.....	23
РОЗДІЛ 2. Політична лексика: особливості відтворення	28
2.1. Властивості та функційне навантаження терміна.....	28
2.2. Суспільно-політична лексика та суспільно-політична термінологія.....	32
2.3. Англійськомовні терміни у руслі суспільно-політичного перекладу.....	38
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ І ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ	62
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	63

ВСТУП

Політична сфера відіграє велику роль в житті суспільства, тому не дивно, що вона у фокусі уваги представників різних галузей, у тому числі лінгвістів. Зокрема, вона представляє інтерес для лінгвістів-перекладачів, адже в сучасних умовах політичні тексти набувають особливого значення на ринку перекладацьких послуг, виступаючи як засіб регулювання стосунків у політичній сфері.

Політичний текст постає об'єктом багатьох досліджень різних напрямів і підходів, але більшість лінгвістів дотримується думки, що політичний текст, як ніякий інший, повинен вивчатися з урахуванням цільових установок комунікантів, їх поглядів, переконань і особових якостей, умов створення, функціювання і сприйняття тексту адресатом, взаємозв'язку тексту з іншим текстом тощо. Іншими словами, на сьогодні прийнято вивчати політичний текст у динаміці комунікативної ситуації, тобто як дискурс.

Мовну картину світу і мовну свідомість людей на сучасному етапі розвитку суспільства визначає політичний дискурс. Щільна кореляція політичного мислення, політичної комунікативної дії та мовної форми сприяє тому, що політичний дискурс постає об'єктом досліджень таких дисциплін як політологія, психологія, філософія, соціологія, економіка, теорія комунікації. В останні десятиріччя ця сфера знання потрапила в сферу пильної уваги лінгвістів.

Наразі політичний дискурс розглядається як спілкування не лише в суспільно-політичній сфері (пошук найбільш ефективного способу вирішення соціальної проблеми), але і в публічній сфері спілкування (вплив на аудиторію за допомогою вагомої інформації), тобто підкреслюються стосунки між соціальними групами. Політичний дискурс – це «сукупність усіх мовних актів у політичних дискусіях, правил публічної політики, освячених традицією і перевірених

досвідом» [3, с. 6]; ця сукупність відбиває специфічні особливості ментального світу політика.

Лінгвістичний та перекладознавчий аналіз спеціальної лексики різних галузей знань, в тому числі політичної, у фокусі нашої уваги. Спеціальна лексика означає категорії, поняття, реалії різноманітних сфер знань, методи і прийоми дослідження, процеси, властивості, параметри. Терміни складають велику частину спеціальної лексики. Терміни виражають різні спеціальні найменування, які утворюють терміносистеми. «І кожна терміносистема означає систему понять окремих наук, наукових напрямів, реалії різних галузей знань» [7, с. 141].

Науковим теоретико-методологічним підґрунтям роботи стали наукові доробки таких вітчизняних і закордонних вчених: Н.Г. Акінчиць [1], В.В. Алімова [2], А.М. Баранова [3; 4], О.М. Бондаренко [5], М.О. Вакуленка [7], Т.А. Ван Дейка [8], А.С. Д'якова [12], В.І. Карасика [13], В.Н. Комісарова [15], Н.М. Лебедевої, К.С. Посиліної [18; 19], Ю.І. Левшенко [20], В.М. Лейчика [21], Р.А. Попова [25], Я.І. Рецкера [28], Г.С. Соловей [32], І.В. Токаревої [35], А.В. Федорова [36], Л.І. Фесенко [37], К.С. Французової [38; 43], А.П. Чудінова [40], О.Й. Шейгал [41], Р. Newmark [44], А. Trosborg [45] тощо.

Актуальність теми обумовлена, насамперед, нагальною потребою багатостороннього вивчення лінгвістичних особливостей перекладу суспільно-політичної лексики (суспільно-політичних термінів) політичного дискурсу. Переклад суспільно-політичних термінів набуває великого значення наразі внаслідок того, що розширюються зовнішньополітичні та економічні зв'язки між державами, росте кількість засобів масової інформації, число контактів із зарубіжними партнерами. Вивчення критеріїв і закономірностей перекладу термінів політичного дискурсу є актуальним для перекладознавства, оскільки суспільно-політичні терміни складають той пласт лексики, що охоплює

назви і поняття суспільно-політичного життя суспільства, і щільно корелюють з іншими сферами життєдіяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Робота виконана у руслі кафедральної наукової теми «Вплив лінгвальних та екстралінгвальних чинників на формування фахівця з іноземних мов у сучасному мультикультурному просторі» (номер держреєстрації 0117U003763).

Мета нашої роботи полягає у виявленні особливостей та труднощів перекладу англійськомовних термінів, які вживаються у політичних текстах.

Зазначена мета передбачає вирішення низки **завдань**:

- з'ясувати сутність понять «дискурс» і «політичний дискурс»;
- систематизувати наукові підходи щодо вивчення політичного дискурсу;
- описати лінгвостилістичні характеристики англійськомовного політичного дискурсу;
- розробити методику аналізу англійськомовних термінів у текстах політичного дискурсу;
- уточнити властивості та функціональний потенціал терміна;
- диференціювати сутність та зміст понять «суспільно-політична лексика» та «суспільно-політичний термін»;
- на основі лінгвістичного аналізу практичного матеріалу розглянути можливі перекладацькі прийоми відтворення англійськомовних термінів з англійської на українську мову.

Об'єктом роботи постають англійськомовні терміни політичного дискурсу (політичної промови).

Предмет наукового пошуку становлять способи та прийоми перекладання англійськомовних термінів політичного дискурсу (політичної промови).

Мета й завдання роботи зумовили вибір основних **методів** дослідження, серед яких використано: *описово-аналітичний метод* (ознайомлення з потрактуваннями дискурсу, політичного дискурсу, терміна, суспільно-політичної лексики, суспільно-політичного терміна, які фігурують у наукових колах українських і зарубіжних учених); *метод текстово-інтерпретаційного аналізу* (вивчення політичних текстів (промов політичних лідерів США, Великобританії та Австралії) на англійськомовних сайтах з метою інтерпретації їхнього змісту та функціонально-стилістичних характеристик); *лексико-семантичний* (з'ясування семантики лексем на позначення суспільно-політичної лексики та суспільно-політичних термінів; виокремлення різних видів термінів із текстів політичного дискурсу); *перекладознавчий аналіз* (опис перекладацьких прийомів відтворення англійськомовних термінів); *описовий метод* (опис існуючих класифікацій термінів); *тезаурусний метод* аналізу (з'ясування варіантів перекладу різних політичних термінів); *загальнонаукові методи*: аналіз, синтез, систематизування, узагальнення, спостереження (вивчення теоретико-методологічних підвалин дискурсу, політичного дискурсу, терміна та терміносистеми; опис їхніх домінуючих властивостей, наукових підходів до їхнього вивчення).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що у контексті кваліфікаційної роботи уточнено теоретичне підґрунтя вивчення дискурсу взагалі та політичного дискурсу зокрема у лінгвостилістичному ракурсі з акцентом на особливості перекладання англійськомовних суспільно-політичних термінів.

Матеріалом дослідження слугували зразки політичного дискурсу – онлайн записи та скрипти англійськомовних промов політичних лідерів США, Великобританії та Австралії.

Практичне значення роботи полягає у застосуванні її основних положень та уточнених теоретичних засад у викладанні дисциплін:

«Новітні досягнення з фахових дисциплін», «Лексикологія англійської мови», «Стилістика англійської мови», «Інтерпретація тексту», а також на практичних заняттях з англійської мови, при написанні курсових і кваліфікаційних робіт (проектів).

Апробація результатів роботи. Результати дослідження було обговорено на засіданнях кафедри англійської філології та прикладної лінгвістики Херсонського державного університету, які були проведені в формі попереднього захисту розпочатого дослідження на етапах опрацювання й узагальнення теоретичної й практичної частин роботи; також результати роботи пройшли апробацію на науковому семінарі-дискусії з актуальних питань перекладознавства та англістики (листопад, 2020 року).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в одній одноосібній науковій публікації, яку опубліковано у науковому збірнику Херсонського державного університету «Магістерські студії» (Василенко К. Англійськомовний політичний дискурс: лінгвостилістичний параметр. *Магістерські студії*. Альманах. Вип. 20. 2020. Херсон. ХДУ, 2020. С. 27-29).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

1.1. Дискурс і політичний дискурс: сутність понять

Наразі дуже актуальним постає питання вивчення дискурсу взагалі та різних його видів зокрема. Перш ніж сфокусувати нашу увагу на політичному дискурсі, треба, на нашу думку, зосередитися на понятті «дискурс».

Як свідчить критико-аналітичний огляд наукових праць, зорієнтованих на визначення поняття «дискурс», існує безліч тих, що тією чи іншою мірою суперечать один одному. Детальніше проілюструвати ситуацію, що склалася, можна звернувшись до визначення цього поняття з позиції термінознавства. Аналіз визначень терміна в роботах таких дослідників як О.С. Герд, В.П. Даниленка, О.С. Ахманової тощо дозволяє зробити висновок, що будь-який термін має родові та видові ознаки, де родова ознака відповідає за «віднесення терміна до класу лексичних одиниць природної мови», а видова – за «визначення специфіки терміна у позначенні поняття або предмету спеціальної сфери діяльності» [48, с. 9].

Найбільший інтерес представляють визначення, надані в руслі комунікативно-діяльнісного підходу: «Дискурс – це письмовий або мовний вербальний продукт комунікативної дії»; «Дискурс – це складне комунікативне явище, що включає разом з текстом позамовні чинники, які впливають на його виробництво і сприйняття»; «Дискурс – це комунікативна ситуація, що включає свідомість комунікантів (партнерів спілкування) і текст», що створюється в процесі спілкування; «Дискурс – це текст, занурений в ситуацію спілкування»; «Дискурс – це зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними та іншими

чинниками, взятий у подієвому аспекті»; «Дискурс – це комунікативна подія, здійснювана у визначеному когнітивному і типологічно обумовленому комунікативному просторі» [цит. за 14].

Згідно з класифікацією видів дискурсу, який запропоновано В.І. Карасиком, дискурс розділяють на два основні типи: «персональний (особово-орієнтований), в якому мовець – це особа в усьому багатстві свого внутрішнього світу, та інституційний (статусно-орієнтований), в якому мовець – це представник певного соціального статусу» [13, с. 5-20]. В основі першого типу дискурсу лежить монологічне спілкування, прагнення вийти на скорочений його вид при близькій дистанції. А мовна взаємодія представників соціальних груп один з одним, тобто спілкування у рамках статусно-рольових стосунків лежить у підґрунті другого типу.

В античній риторичі можуть бути знайдені витoki сучасного політичного дискурсу. Предмет політичного красномовства цікавив ще політиків Давнього Риму та Греції. Проте в силу історичних причин, а саме через феодалне правління, інтерес до проблем красномовства був загублений на віки. І лише з побудовою нових демократичних держав і суспільств з'явилася можливість відродження політичної комунікації, появи політичного дискурсу. Три чинники обумовлювали цей процес: внутрішні проблеми лінгвістичної теорії; необхідність вивчення політичної поведінки і політичного мислення; бажання прогресивних представників суспільства звільнити себе від тих, що маніпулюють суспільною свідомістю ганебних політиків.

Політичний дискурс – це феномен, з яким суспільство стикається щодня. Проте можна припустити, що точного визначення поняття «політичний дискурс» не існує. Вчені аналізують широкий і вузький різновид політичного дискурсу. Серед представників наукових шкіл О.Й. Шейгал розглядає широке визначення політичного дискурсу, а саме: «будь-які мовні утворення, зміст яких відноситься до сфери

політики» [41, с. 23]. Науковиця звертає увагу на «категорії адресно-адресатних стосунків у політичній комунікації, підкреслюючи актуальність семіотичних опозицій «народ – влада», «свої – чужі» (в іншій термінології: «друг – ворог»), і показує, як ця семіотична опозиція репрезентується на рівні ідеологем, інвективів, пейоративів, етнонімів, антропонімів, політичних термінів та інших мовних одиниць» [там само].

«Політичний дискурс розуміється як сукупність дискурсивних практик, що ідентифікують учасників і формують конкретну тематику політичної комунікації. Іншими словами, політичний дискурс конституюється, з одного боку, сукупністю тем, що стають предметом обговорення, а з іншого – прийнятими мовними способами обговорення цих тем (дискурсивними практиками)» [4, с.11].

Голландський лінгвіст Т. ван Дейк підтримує розгляд вузької форми визначення політичного дискурсу. Він вважає, що «політичний дискурс – це деякий клас жанрів, які обмежені певною соціальною сферою, сферою політики» [8]. Спеціальні мовні і мовленнєві моделі відрізняють політичний дискурс від інших дискурсів таких, наприклад, як медійний, медичний, рекламний тощо. Мовні і мовленнєві моделі формуються відповідно до функційної спрямованості політичного дискурсу, а саме масового адресата. Мовні засоби повинні передавати думку політика так, щоб вона була зрозуміла не лише її основним одержувачем, але і сприймалася усіма слухачами.

Політичний дискурс лімітований професійними рамками діяльності політиків, він є одним з різновидів інституційного дискурсу. Правильно підібрані форми презентації матеріалу, кількість текстів, наполегливість в обстоюванні своїх поглядів у більшості випадків призводить до досягнення політичної мети. Політичний дискурс розглядається в якості інституційного внаслідок того, що дискусії

політиків проходять в такому інституційному навколишньому оточенні, як засідання уряду, сесії парламенту, з'їзди політичних партій [18; 25].

Політична комунікація може бути також віднесена до інституційної форми спілкування через те, що вона характеризується соціальними правилами і конкретними межами функціонування. Під інституційною формою спілкування зазвичай вважають певний різновид дій або норм; у фокусі уваги різні організаційні процеси і представлена в них міра громадського статусу.

Основне завдання політичних інститутів – боротьба за владу, зміцнення і збереження влади. Для цього розробляються правила, норми, ритуали. Один з ритуалів – це виступ політика. Тексти створюються політиками і для політиків, готуються стенограми виступів парламентарів, готуються політичні договори, розробляються питання для проведення інтерв'ю з політиками. Журналістами готуються масмедійні тексти, які поширюються за допомогою засобів масової інформації [24].

Джерела політичної комунікації можуть бути письмовими та усними. До письмових джерел відносять листівки, програмні документи політичних партій і рухів. Виступи політиків, які зафіксовано на шпальтах газет і журналів, звернення президента до парламенту, всілякі гасла також відносять до числа письмових джерел. В якості усних джерел розглядаються розмови політичних лідерів під час їх зустрічей з виборцями, виступи, які промовляються на мітингах і під час офіційних церемоній, парламентські дебати, політичні промови. Зазвичай розмежовуються матеріали прямого діалогу і матеріали, які транслюються засобами масової інформації. Головний реципієнт політичної інформації відноситься до політичних подій, що розгортаються, як до театрального шоу, яке розігрується виключно для нього. За великим рахунком активність глядачів політичного спектаклю

прирівнюється до нуля і полягає в пасивному спостереженні за тим, що відбувається навколо них [1].

Деякі лінгвісти окрім різних мовних актів зараховують до політичного дискурсу всілякі коментарі, тексти та репліки. Набір реплік, коментарів, окремих текстів, властивих політичній комунікації, може бути виявлений у блогах, на електронних сайтах, у тому числі в листах і зверненнях до політиків і державних структур. До подібного ж роду документів відносяться анекдоти на політичні теми, вірші з гострим політичним змістом. До зразків політичного дискурсу належать детективи на політичні теми, мемуари, написані політиками, а також всілякі тексти, присвячені темі політики [18; 21].

О.В. Епштейн виділяє найбільш загальні семантико-прагматичні категорії, тобто властиві ознаки, у складі політичного дискурсу: образ автора, адресативність, інформативність, інтенціональність, оцінність, конвенціональність, емотивність / експресивність, модальність, інтертекстуальність, соціокультурна контекстність, форма комунікації, засіб комунікації [42, с. 152]. Проте не можна не згадати про індивідуальні ознаки, властиві лише цьому конкретному виду дискурсу. Так, наприклад, специфічними характеристиками політичного дискурсу є агональність, агресивність, ідеологічність та театральність [42, с. 152-154].

Отже, хоча політичний дискурс – це феномен, з яким суспільство стикається щодня, можна припустити, що чіткої дефініції цього поняття не існує. Спеціальні мовні і мовленнєві моделі відрізняють політичний дискурс від інших дискурсів. Політичний дискурс лімітовано професійними рамками діяльності політиків і відноситься до різновидів інституційного дискурсу. Політична комунікація може бути також віднесена до інституційної форми спілкування через те, що вона характеризується соціальними правилами і конкретними межами функціонування, які не можливо, на наш погляд, проаналізувати, не

звернувшись до наукових підходів, у руслі яких вивчається політичний дискурс.

1.2. Наукові підходи щодо вивчення політичного дискурсу

Використавши загальнонаукові методи синтезу та аналізу, ми виявили, що науковці виокремлюють декілька течій щодо вивчення політичного дискурсу, а саме: соціокогнітивний дискурс-аналіз (Т.А. ван Дейк), французький дискурс-аналіз (Ж.-Ж. Куртін, Е.П. Орланди, М. Пешо, Д. Мальдидье); соціальна семіотика (Г. Хрінниця, Л. Чоуліораки, В. Ліуєн); соціокультурний дискурс-аналіз (Р. Водак, Н. Феркло); критична лінгвістика (Б. Ходжа, Р. Фаулер).

Науковці всіх напрямів досліджують проблему використання мови як інструменту соціального контролю і влади над суспільством. Представники критичного дискурс-аналізу широко вживають лінгвістичні методи в дослідженнях, акцентуючи увагу на вивченні тексту і мови задля виявлення практик маніпулювання громадською думкою. У роботах Г. Хрінниці зустрічається думка про те, що ідеологічна позиція реалізується за допомогою текстової синтаксичної структури [20, с. 102-103].

Представники критичного дискурс-аналізу, Н. Феркло та Р. Водак, в одній з причин бурхливого розвитку на пряму бачать збільшення контактів політичних діячів (або інститутів) з масовою аудиторією за допомогою масмедіа [20, с. 102-103]. Іншими словами, нині контакт між представником влади і суспільством безпосередньо ускладнений, доводиться залучати до участі інформаційні ресурси, тобто тексти, які розміщені у добре продуманий контекст.

Окремого розгляду заслуговує дискурсивна теорія Е. Лаклау та Ш. Муффа, які доводять, що в межах політичного дискурсу відбувається формування ідеології шляхом зміни структури мови. Політика є сферою,

конструюючою й трансформуючою соціальною реальністю, а суспільство – це відкрита система, в якій є присутньою безліч значень, що змінюється. Дискурси постійно знаходяться у боротьбі за право надання тим або тим подіям певних значень. Е. Лаклау і Ш. Муфф намагалися зрозуміти, яким чином відбувається привласнення того або того значення соціальному феномену, тобто як відбувається трансформація дискурсу [34].

Одним із методів, які вживаються для дослідження тематики політичного дискурсу, постає контент-аналіз, сутність якого полягає в якісному та кількісному аналізі змісту документів задля того, щоб виявити або виміряти різні факти та тенденції, які відбито у цих документах. У політичному дискурсі цей метод використовується, в першу чергу, «на початковому етапі політичних досліджень при аналізі загальної обстановки в регіоні. При цьому треба інтерпретувати зміст повідомлень в контексті цілей, які автор ставить та які теж потрібно визначати» [22].

У практиці дослідження тематики політичного дискурсу застосовується як кількісний, так і змістовний контент-аналіз, який ґрунтується на дослідженні слів, тем і повідомлень, тобто змісту. Суть методу полягає у визначенні ключових слів, що характеризують цю тему, і підрахунку частоти їх вживання в повідомленнях. Проте, щоб уникнути помилкових висновків, необхідно враховувати долю ключових слів в загальній кількості слів, а також контекст та оцінність. Для проведення комплексного аналізу одних ключових слів недостатньо, необхідно включити в матеріал для проведення дослідження відповідні терміни, категорії і поняття у складі словосполучень, пропозицій, а, у разі потреби, й цілого абзацу [22].

Дискурсивний підхід до аналізу політичних текстів припускає, у тому числі, й виділення певних тем (у термінах контент-аналізу – концептуальних змінних), актуальних для дослідження конкретної

політичної ситуації. «Під тематикою політичного дискурсу в таких випадках розуміється смислова спрямованість дискусії, яка на мовному рівні відбивається в наборі семантично пов'язаних слів і словосполучень, в тезах аргументативних актів тощо» [3, с. 11]. Окремі теми можуть розглядатися як у хронологічному (динамічному) аспекті, до прикладу, в рамках зміни політичних підходів до цієї проблематики з часом, так і в лінійному (статичному) аспекті, наприклад, відношення до цієї теми з боку різних політичних течій, партій, політичних діячів тощо.

Однією з моделей для збору даних може слугувати тезаурус – певним чином організована сукупність слів-термінів, що описують проблемну область. Найбільш продуктивний спосіб складання тезауруса припускає, з одного боку, експлікацію апріорних знань експерта про проблемну область і модифікацію цих знань в процесі збору реального текстового матеріалу, з іншого. Набір дескрипторів, що описують відповідну проблемну область, зіставляється з темою. Дескрипторами постають безліч нормалізованих словоформ мови, згадка яких в тексті вказує на обговорення відповідної теми. Якщо переходити на мову контент-аналітичних методик, то дескриптори є репрезентантами концептуальної змінної (теми) в конкретних текстах [3, с. 19].

Як показав аналіз теоретичного матеріалу (метод систематизування) на теренах сучасного мовознавства виокремлюють такі наукові підходи у руслі вивчення політичного дискурсу:

1) вузький підхід, у межах якого розглядаються лише тексти, створені безпосередньо політичними діячами, і широкий підхід, при якому використовуються будь-які тексти на політичну тематику;

2) польовий підхід: об'єктом дослідження виступають політичні стенограми, публічні виступи та інтерв'ю політичних лідерів і масмедійний політичний дискурс, при якому використовуються тексти, створені журналістами і такі, що поширюються за допомогою ЗМІ;

3) порівняльний підхід, спрямований на виявлення «національних особливостей способів сприйняття і мовного представлення політичної дійсності, що пояснюється національною ментальністю та історичними умовами формування політичної культури» [6, с. 36]. При такому підході носії різних мов розглядаються не лише як носії різних ментальностей, але і як носії різних політичних культур. Порівняльні дослідження дозволяють вивести як загальні закономірності, так і специфічні національні ознаки різних політичних дискурсів;

4) когнітивний підхід, що займає в сучасній політичній лінгвістиці одне з провідних положень: мовна діяльність розглядається як відображення картини світу, існуючої у свідомості носіїв мови, а політична комунікація, в першу чергу, як ментальний феномен. Питання метафоричного представлення певних політичних феноменів викликає особливий інтерес у наукових колах. У рамках когнітивного підходу здійснюється аналіз політичних концептів і фреймів, побудова ментальних схем і тактик мовної поведінки [10, с. 238];

5) дескриптивний підхід спрямований, в першу чергу, на опис і пояснення явищ політичного дискурсу. Важливо відмітити, що в дослідженнях, які виконуються у рамках дескриптивного підходу, не можна давати позитивні або негативні оцінки подіям, які описуються. У сучасній політичній лінгвістиці один з варіантів дескриптивного підходу пов'язаний з вивченням мовної поведінки політичних діячів і спрямований на дослідження мовних засобів, способів мовного переконання й маніпуляції. «При цьому важливе місце в дескриптивному підході до дослідження політичного дискурсу займає метод контент-аналізу, при використанні якого науковці, спираючись на статистичні дані, роблять висновки про якісні характеристики політичного дискурсу» [6, с. 60-61];

б) критичний підхід, метою якого є аналіз способів здійснення соціальної нерівності, вираженої в мові або дискурсі. Мова

розглядається як індикатор влади і соціального панування в суспільстві. Матеріалом для аналізу слугують політичні тексти, що відбивають соціальну нерівність комунікантів. Одним з предметів розгляду в рамках критичного підходу є питання соціальної нерівності. Окрім соціальної нерівності, об'єктом досліджень у рамках критичного дискурсу постають питання гендерної та етнічної нерівності;

7) риторичний підхід продовжує традиційне вивчення політичного дискурсу, висхідне до античної риторики. При цьому підході одиниці мови розглядаються як засоби передачі думки, як спосіб надання думки прагматичній значущості. У центрі риторичного підходу знаходиться мова, її естетична та прагматична функції [6, с. 55].

Ми можемо висновувати, що кожен напрям вивчення політичного дискурсу має свої плюси, що дозволяє виявити нові факти. Ці підходи не суперечать один одному і часто використовуються комплексно, створюючи умови для багатоаспектного дослідження політичного дискурсу у руслі різних аспектів, лінгвостилістичного, зокрема.

1.3. Англійськомовний політичний дискурс: лінгвостилістичний параметр

Лінгвостилістичний аспект англійськомовного політичного дискурсу було висвітлено нами в одноосібній публікації «Англійськомовний політичний дискурс: лінгвостилістичний параметр» [9].

Залучаючи методи синтезу та аналізу, мовознавці, які досліджують тексти політичного дискурсу, наголошують на безлічі запозичень (лексеми французької мови та латини [33, с. 6]), наприклад: «*mandate*», «*debates*», «*honour*», «*property*», «*democracy*», «*ballot*». «Вони сприяють створенню урочистого, консервативно-піднесеного стилю» [9]. Рідше в англійській мові зустрічаються грецькі, німецькі та

італійські запозичення. Звертає на себе увагу широке використання в англійській політичній мові неасимільованих французьких слів, і виразів – так званих «варваризмів».

У цьому підрозділі, так само як і своїй науковій статті [9], ми сфокусували нашу увагу на лінгвістичному аналізі політичної промови Джо Байдана [61], «члена демократичної партії США, кандидата на пост Президента цієї країни, яка відбулася на з'їзді демократичної партії» [9].

«Текстово-інтерпретаційний метод аналізу дозволяє нам констатувати, що для політичної мови, яка відрізняється високою щільністю інформації, типова наявність загальноприйнятих та авторських скорочень» [9]. У текстах політичного дискурсу можна потрапити на цитати й посилання, до прикладу:

«The Irish poet Seamus Heaney once wrote:

*“History says,
Don't hope on this side of the grave,
But then, once in a lifetime
The longed-for tidal wave
Of justice can rise up,
And hope and history rhyme”»* [61].

У своїй статті ми зазначаємо, що «цитуючи слова ірландського поета Хіні Шеймаса, кандидат у президенти США, Джо Байден, підкреслює, що саме його рух, рух його партії посприятиме тому, що надія та історія країни допоможуть ладно одержати перемогу на виборах 2020 року: *«This is our moment to make hope and history rhyme»* [61]. Ця теза завершує виступ демократа» [9].

Лінгвостилістичний аналіз зазначеної вище промови дозволив нам зробити висновок, що у текстах, які вивчаються, часто зустрічаються вирази відомих людей. «У політичній мові зустрічається безліч власних (персоналій, назв народів, країн, географічних об'єктів, найменувань установ, періодичних видань, культурно-історичних об'єктів) назв» [9]:

«*Because I will have a great Vice President at my side. Senator Kamala Harris. She is a powerful voice for this nation. Her story is the American story. She knows about all the obstacles thrown in the way of so many in our country. Women, Black women, Black Americans, South Asian Americans, immigrants, the left-out and left-behind» [61]. «У своїй промові Джо Байден згадує ім'я Камали Харріс, американського юриста та політика, члена Демократичної партії, сенатора США від штату Каліфорнія. Саме цю кандидатуру Джо Байден планує в якості віце-президента за умови одержання перемоги на президентських виборах країни» [9].*

У політичному дискурсі часто зустрічаються прикметники, утворені від прізвищ. Вони або вказують на конкретну особу, або узагальнено характеризують певне явище або об'єкт. У мові політики звертає на себе увагу велика кількість стереотипних зачинів.

У політичному дискурсі спостерігаються авторські художньо-творчі елементи, які зводяться до створення нових термінів [9; 19]. Особливу увагу звертають на себе новоутворення в лексиці. Так, у виступі Дональда Трампа на з'їзді республіканців, президент США заявив, що Білий Дім був будинком для видатних особистостей, таких як Теді Рузвельт і Ендрю Джексон, які згуртували американців для сміливого бачення більшого і світлого майбутнього: «*This has been the home of larger-than-life figures like Teddy Roosevelt and Andrew Jackson, who rallied Americans to bold visions of a bigger and brighter future*» [64]. Наукові дослідження політичних процесів і тенденцій припускає поява нових відкриттів, введення нових понять і нової термінології. У політичній мові фігурує багато неологізмів, які політики самі ж і створюють [26, с. 91-95]. У наведеному прикладі американський політик утворює, на наш погляд, неологізм «*larger-than-life figures*», замість того, щоб використати більш нейтральний еквівалент на шталт «*famous*» або «*prominent*» з метою підкреслення величі Білого дому, відомому у всьому світі як будинок народу, яким не можна не захоплюватися, адже,

на думку Дональда Трампа, він постає дивом, яке є великою американською історією: «*Gathered here at our beautiful and majestic White House, known all over the world as the people's house, we cannot help but marvel at the miracle that is our great American story*» [64].

Емоційна та оцінна лексика постає ще однією з лінгвальних властивостей текстів політики. Домінують функції політичного дискурсу (впливова та інформативна) репрезентовано лексемами з оцінним значенням. «При цьому потенціал впливу лексичних одиниць реалізується лише в умовах контексту відповідно до інтенції адресанта повідомлення» [5, с. 172]. У контексті нашої статті [9] ми навели приклад оцінки праці Барака Обама кандидатом у президенти США. Наведену тезу підкреслює використання слів «*honour*», «*great*»: «*And speaking of President Obama, a man I was honored to serve alongside for 8 years as Vice President. Let me take this moment to say something we don't say nearly enough. Thank you, Mr. President. You were a great president. A president our children could – and did – look up to*» [61; 9].

Наразі науковці стверджують, що паралельні конструкції, метафори, епітети, ідіоми, антитези постають маркерами політичного красномовства [23, с. 48]. Використання паралельної синтаксичної конструкції з промови Джо Байдана було проілюстровано в нашій статті [9]: «*Here and now, I give you my word: If you entrust me with the presidency, I will draw on the best of us not the worst. I will be an ally of the light not of the darkness*» [61]. Наступні приклади («*America isn't just a collection of clashing interests of Red States or Blue States*»; «*We can choose the path of becoming angrier, less hopeful, and more divided. A path of shadow and suspicion. Or we can choose a different path, and together, take this chance to heal, to be reborn, to unite. A path of hope and light*» [61]) ілюструють вживання метафори.

Також ми зазначаємо, що в текстах політичного дискурсу «виділяють перифразу, риторичне питання, градацію. Розмовам

політиків властива велика експресивність і переконливість через прийом лексичного повтору, який полягає в повторі одного і того ж слова, або мовної конструкції» [9]. «Використання цього мовного прийому в англійськомовному політичному дискурсі сприяє процесу політичної маніпуляції, а також сприяє створенню образу політика, що відповідає рольовим очікуванням» [23]: «*We will choose hope over fear, facts over fiction, fairness over privilege*» [61].

У політичному дискурсі часто вживаються ідеологеми як ефективний засіб управління масовою свідомістю. Під ідеологемою розуміють лексико-фразеологічну одиницю, до значення якої входить ідеологічний компонент: «*Character is on the ballot. Compassion is on the ballot. Decency, science, democracy. They are all on the ballot*» [61].

Залучивши лексико-семантичний метод аналізу та проаналізувавши політичну промову Джо Байдана [61], ми виявили у нашій статті, що «цей текст містить загальнополітичні, економічні, юридичні, релігійні та медичні терміни:

- 1) загальнополітичні терміни: *presidency, Democrat, election, President, campaign, votes, Vice President, politics* тощо;
- 2) економічні терміни: *budget, economic crisis, unemployment, business, percent, tax, economy, economic plan, economic growth* тощо;
- 3) медичні терміни: *COVID-19, infect, health insurance, Medicaid, virus, rapid tests, medical supplies, pain, health care system* тощо;
- 4) юридичні терміни: *duties, mandate, legacy* тощо;
- 5) релігійні терміни: *Creator, sacred documents, values, Catholics, Muslims, church* тощо» [9].

У тексті політичної промови, яка аналізується, знаходимо: «*I am a proud Democrat and I will be proud to carry the banner of our party into the general election. So, it is with great honor and humility that I accept this nomination for President of the United States of America*» [61]. «Вживання

загальнополітичних термінів звертає увагу реципієнта на тему виборів, яка наразі постає топікальною (3 листопада 2020 відбуваються президентські вибори в США). Політик використовує термін «*Democrat*» для позначення того, що саме він є представником цієї партії, яка є опозиційною партією, представником якої є діючий президент, Дональд Трамп» [9].

«Наступний приклад (не окремі приклади), який ми взяли з виступу Джо Байдана цілком, ілюструє використання всіх термінів, про які ми заявили вище (за винятком релігійних термінів): «*5 million Americans infected with COVID-19. More than 170,000 Americans have died. By far the worst performance of any nation on Earth. More than 50 million people have filed for unemployment this year. More than 10 million people are going to lose their health insurance this year. Nearly one in 6 small businesses have closed this year. If this president is re-elected we know what will happen. Cases and deaths will remain far too high. More mom and pop businesses will close their doors for good. Working families will struggle to get by, and yet, the wealthiest one percent will get tens of billions of dollars in new tax breaks» [61; 9]. Ми вважаємо, що «така конвергенція термінів в одному фрагменті політичної промови, сприяє оцінюванню «роботи» діючого Президента, тобто спостерігаємо негативне ставлення опонента, яке дискримінує політичний імідж Дональда Трампа» [9].*

Отже, тексту політичного дискурсу притаманні такі лінгвостилістичні властивості: запозичення; книжкові слова, кліше і штампи, необразні стійкі фрази; загальноприйняті і авторські скорочення; посилання і цитати; власні назви; прикметники, утворені від прізвищ; неологізми; емоційна і оцінна лексика; різні тропеїчні виразні засоби; прийом лексичного повтору; ідеологеми, професійна політична термінологія.

1.4. Методика аналізу англійськомовних термінів у текстах політичного дискурсу

Наше дослідження проводиться на основі комплексного підходу, тобто із застосуванням загальнонаукових (*синтез, аналіз, систематизування, узагальнення та спостереження*) і суто лінгвістичних (*описово-аналітичний, текстово-інтерпретаційний, лексико-семантичний, перекладознавчий, тезаурусний, описовий*) методів аналізу.

Застосування вищезазначених методів, зорієнтованих на опис англійськомовних термінів у текстах політичного дискурсу, передбачає проведення наукового пошуку на **шістьох етапах** аналізу.

Перший етап. На цьому етапі увагу сфокусовано на описі сутності понять «дискурс» і «політичний дискурс». Аналізу підлягає статус дискурсу в руслі комунікативно-діяльнісного підходу.

Застосовуючи методи *синтезу* та *аналізу*, ми уточнюємо, що дискурс розділяють на два основні типи: персональний (особово-орієнтований), де мовець – це особа в усьому багатстві свого внутрішнього світу, та інституційний (статусно-орієнтований), де мовець – це представник певного соціального статусу. *Описово-аналітичний* метод надає нам змогу ознайомитися із потрактуваннями дискурсу, які фігурують у наукових колах вітчизняних і зарубіжних учених.

Використовуючи методи *систематизування* та *узагальнення*, ми доходимо висновку, що саме три чинники обумовлювали процес утворення політичного дискурсу: внутрішні проблеми лінгвістичної теорії; необхідність вивчення політичної поведінки і політичного мислення; бажання прогресивних представників суспільства звільнити себе від тих, що маніпулюють суспільною свідомістю ганебних політиків.

Відповідно до результатів *описово-аналітичного* огляду традиційних наукових напрацювань з проблем політичного дискурсу ми уточнюємо, що політичний дискурс не виходить за професійні рамки діяльності політиків і відноситься до різновидів інституційного дискурсу. Вживаючи загальнонаукові методи *аналізу* та *синтезу*, доходимо висновку, що джерела політичної комунікації можуть бути письмовими (листівки, програмні документи політичних партій і рухів, детективи на політичні теми, мемуари політичних фігур) та усними (розмови політичних лідерів під час їх зустрічей з виборцями, виступи, які промовляються на мітингах і під час офіційних церемоній, парламентські дебати, політичні анекдоти, політичні промови).

На першому етапі нашого дослідження, ми можемо висновувати, що до загальних семантико-прагматичних категорій політичного дискурсу відносять: образ автора, адресативність, інформативність, інтенціональність, оцінність, конвенціональність, емотивність / експресивність, модальність, інтертекстуальність, соціокультурна контекстність, форма комунікації, засіб комунікації.

Другий етап. Цей етап нашого наукового доробку зорієнтовано на опис наукових підходів, у руслі яких досліджується політичний дискурс. Використавши загальнонаукові методи *синтезу* та *аналізу*, ми виявили, що науковці виокремлюють декілька течій щодо вивчення політичного дискурсу, а саме: соціокогнітивний дискурс-аналіз, французький дискурс-аналіз, соціальна семіотика, соціокультурний дискурс-аналіз, критична лінгвістика. За допомогою методу *систематизування* ми дійшли висновку, що наразі у наукових школах виокремлюють такі наукові підходи, об'єктом яких постає політичний дискурс: вузький підхід (розглядаються лише тексти, створені безпосередньо політичними діячами); широкий підхід (використовуються будь-які тексти на політичну тематику); польовий підхід (об'єктом дослідження виступають політичні стенограми, публічні виступи та інтерв'ю

політичних лідерів і масмедійний політичний дискурс, при якому використовуються тексти, створені журналістами і такі, що поширюються за допомогою ЗМІ); порівняльний підхід (носії різних мов розглядаються не лише як носії різних ментальностей, але і як носії відмінних політичних культур); когнітивний підхід (мовна діяльність розглядається як відображення картини світу, існуючої у свідомості носіїв мови, а політична комунікація, в першу чергу, як ментальний феномен); дескриптивний підхід (опис і пояснення явищ політичного дискурсу); критичний підхід (матеріалом для аналізу слугують політичні тексти, що відбивають соціальну нерівність комунікантів); риторичний підхід (одиниці мови розглядаються як засоби передачі думки, як спосіб надання думки прагматичній значущості).

Третій етап. Цей етап пов'язаний з описом мовностилістичних властивостей англійськомовного політичного дискурсу, залучивши як загальнонаукові методи *синтезу* та *аналізу*, так і суто лінгвістичні, а саме: *текстово-інтерпретаційний* та *лексико-семантичний* методи аналізу. Тексти сучасних політичних промов було проаналізовано та виявлено такі характеристики сучасного англійськомовного політичного дискурсу у лінгвостилістичному параметрі: запозичення, книжкові слова, кліше і штампи, необразні стійкі фрази, загальноприйняті і авторські скорочення, посилення і цитати, власні назви, прикметники, утворені від прізвищ, неологізми, емоційна і оцінна лексика, прийом лексичного повтору, ідеологеми, різні тропеїчні виразні засоби та професійна політична термінологія.

Четвертий етап. Цей науковий крок пов'язаний з вивченням властивостей та функційного навантаження терміна. Ми уточнюємо, що у своєму розвитку термінознавство пройшло від виокремлення в якості окремих розділів загального мовознавства, лексикології, теорії соціолінгвістики і стилістики тексту до формування власних методів і застосування їх у багатьох сферах техніки, виробництва, управління й

науки. Спеціальна лексика відноситься до багатьох сфер знання, а у межах спеціальної лексики переважають терміни, тобто слова, яким штучно, свідомо приписується те або те визначення, що пов'язане з тим або тим науковим поняттям.

Застосування загальнонаукових методів дослідження (*систематизація та спостереження*) надають нам можливість констатувати, що термінам властиві такі характеристики: системність (чи систематичність), точність, інтернаціональність, стилістична нейтральність, незалежність від контексту. Ці властивості сприяють виокремленню таких функцій терміна: семантичні та прагматичні.

П'ятий етап безпосередньо корелює з визначенням статусу суспільно-політичної лексики та суспільно-політичної термінології. Цей крок здійснюється за допомогою *описово-аналітичного* та *лексико-семантичного* методів. Ми уточнюємо, що суспільно-політична лексика охоплює всю термінологію міжнародних відносин і світової економіки, реалії внутрішньополітичного та економічного життя цієї країни, усі позначення, пов'язані з політичним устроєм і суспільно-політичним життям інших країн. Суспільно-політичний термін акумулює термінології громадських наук, які мають властивості ідеологізованості. Ми були здатні висновувати, що наразі не існує конкретної чіткої думки щодо диференціації понять «суспільно-політична лексика» та «суспільно-політичний термін».

Текстово-інтерпретаційний метод аналізу надав нам змогу проаналізувати тексти політичних промов відомих політичних лідерів сучасності та виявити випадки вживання політичних метафор, політичного жаргонізму, політичної ідіоми тощо. Нам також вдалося описати способи створення суспільно-політичної лексики (народження нових слів за допомогою власної словотворчої системи, на основі міжнародних елементів, або шляхом їхнього поєднання; створення нових лексем на основі власних назв; запозичення).

Шостий етап. На цьому заключному етапі ми розглядаємо англійськомовні терміни у руслі суспільно-політичного перекладу. Задля цього ми використовуємо *перекладознавчий* метод аналізу, який скеровано на виявлення перекладацьких прийомів їхнього відтворення. Ми уточнюємо (за допомогою методів *аналізу, спостереження та систематизування*), що суспільно-політичний переклад через функційну, комунікативну та прагматичну спрямованість відрізняється від художнього і спеціального перекладу: термінологія, яку використовують у спеціальному перекладі, розрахована на вузький круг користувачів, тоді як термінологія і лексичний склад суспільно-політичних текстів загалом мають ширше поширення, адже вони пронизують усі сфери життя.

Ми аналізуємо тексти політичних промов з акцентом на спеціальні терміни із сфери політики і державного життя, неологізми, розмовну лексику, слова-компресиви, скорочення для позначення назв організацій, професій, посад, образні порівняння, метафору, цитати та висловлювання інших людей. Подекуди ми залуцаємо методи *тезаурусного та текстово-інтерпретаційного* аналізу.

На цьому етапі нашого дослідження ми робимо висновок, що задля перекладання англійськомовних термінів, які вживаються у текстах політичного дискурсу (політичної промови), перекладач використовує транслітерацію, калькування, транскрибування, прямі відповідники, описовий переклад в якості перекладацьких прийомів.

РОЗДІЛ 2

ПОЛІТИЧНА ЛЕКСИКА: ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ

2.1. Властивості та функційне навантаження терміна

Розглядаючи проблему відтворення англійськомовних термінів у текстах політичного дискурсу, необхідно, на нашу думку, також розглянути теоретичні питання термінознавства, спеціальної лексики, безпосередньо.

Як свідчать результати критико-аналітичного аналізу теоретичних джерел, пов'язаних з тематикою нашого наукового пошуку, термінознавство відноситься до досить молодій комплексній науково-прикладній дисципліни, що виникла в епоху науково-технічної революції на стику лінгвістики, логіки, семіотики, інформатики, загальної теорії систем і ряду предметних наук. У своєму розвитку термінознавство пройшло декілька етапів, а саме: від виокремлення в якості окремих розділів загального мовознавства, лексикології, теорії соціолінгвістики і стилістики тексту до формування власних методів і застосування їх у багатьох сферах техніки, виробництва, управління й науки.

На теренах сучасного мовознавства все більше уваги приділяється лінгвістичному аналізу спеціальної лексики різноманітних сфер знання. «Спеціальна лексика означає категорії, поняття, реалії різних галузей знань, методи і прийоми дослідження, процеси, властивості, параметри. У межах спеціальної лексики переважають терміни. Вони вказують на різні спеціальні найменування, які, в свою чергу, створюють терміносистеми, а кожна терміносистема включає систему понять окремих наук, наукових напрямів, реалії різних царин знання» [7, с. 141].

Перші роботи в галузі термінознавства були написані не лише лінгвістами, але і професійними інженерами, що наклало особливий відбиток на розвиток зарубіжного та вітчизняного термінознавства. Серед наукових доробок, зорієнтованих на вивчення термінів, слід виокремити роботи М.О. Вакуленка, Б.М. Головіна, В.М. Лейчика, Д.С. Лотте та інших.

Проте більшість термінологічних робіт мали своїм об'єктом не термін і термінологію, а лінгвістичну поведінку терміна в художніх текстах: «Художні тексти лексично пов'язані з тропами, експресивними виразами, ідіоматичною фразеологією – взагалі зі стилістикою в прямому і будь-якому значенні цього слова. Навіть терміни, потрапляючи в цей контекст, «запалюються» стилістично» [46, с. 16].

У вітчизняному мовознавстві термін «термінологія» був багатозначним і вживався в двох значеннях: 1) термінологія як сукупність слів і словосполучень, що називають спеціальні об'єкти і виражають спеціально-професійні поняття; 2) термінологія – розділ мовознавства, що вивчає сукупності термінів, їх граматичну організацію і закони функціонування. Отже, «у вітчизняному термінознавстві за поняттям «термінологія» закріпилося лише перше значення сукупності слів і словосполучень, що виражають спеціально-професійні поняття» [12, с. 54].

Залучення загальнонаукових методів систематизування та узагальнення, дозволило нам виявити, що наразі виокремлюють такі теоретичні завдання термінознавства, які виявляються актуальними у світлі даних питань: 1) аналіз ролі термінології в комунікативних процесах; 2) визначення місця термінології в системі мови; 3) дослідження семантичної своєрідності термінів у зіставленні із словами загальноповживаної лексики та вільними і стійкими словосполученнями; 4) аналіз граматичної організації простих (слів) і складених (словосполучень) термінів; 5) дослідження специфіки термінологічних

словосполучень у зіставленні з вільними і фразеологічними словосполученнями; б) конкретизація поняття «термінологічна система» і розробка методик аналізу й опису терміносистем.

Цікава точка зору на природу терміна: «термін – це слово, якому штучно, свідомо приписується те або те визначення, пов'язане з тим або тим науковим поняттям» [13, с. 89], тобто термінологічні значення встановлюються в процесі свідомої навмисної домовленості. Усе це свідчить про вплив розвитку науково-технічних знань на філологічні, тобто мовні одиниці, які передають ці знання, при цьому намітилася тенденція до спрощення їх структури, зробивши їх доступнішими для носіїв професійних підмов в процесі як письмової, так і усної комунікації.

Термін характеризується певним функційним навантаженням. Для того, щоб функції було реалізовано, термінам властиві певні характеристики. Ми, слідом за Т.К. Корнієвською, розглянемо наступні властивості термінів: системність (чи систематичність), точність, інтернаціональність, стилістична нейтральність, незалежність від контексту [16, с. 82].

Одна з важливих властивостей терміна – системність (чи систематичність). Термінологія певної науки – це не лише сукупність термінів, які виражають певні поняття цієї науки, але й ціла система. Цілеспрямована організація терміносистем визначає системність термінів. Термінологія в широкому значенні – це та частина лексики (лексичної системи) сучасної літературної мови, яка складається з найменувань системи понять (реалій) науки і техніки, офіційно-ділової мови і їх відображення у виробництві, громадському житті взагалі або в окремих галузях [17, с. 6]. Системність терміна простежується через інші спеціальні поняття, які є присутніми в його визначенні.

Наступна властивість терміна – незалежність від контексту. Ця властивість терміна є спірною, оскільки вказівка на приналежність до

якої-небудь термінології вже сама по собі є тематичним контекстом. З цією властивістю прямо корелює точність терміна. «У науково-технічній мові головною вимогою є гранична точність вираження думки і не допускається можливість різних тлумачень. Термін має бути точним, мати строго певне значення, яке може бути розкрито шляхом логічного визначення, що встановлює місце позначеного терміном поняття в системі понять цієї галузі науки і техніки» [15, с. 10]. Лише наявність точного визначення робить можливою реалізацію терміна поза контекстом.

Ще однією властивістю, істотною для термінів, постає їхня *інтернаціональність*. Питання про взаєморозуміння людей різних націй є дуже важливим. Саме в галузі науки, техніки та політики зазвичай здійснюються міжнародні зв'язки.

Останнє з основних властивостей терміна – це його *стилістична нейтральність* (позбавленість емоційності). Терміну не характерна наявність побічних сенсів, які розсіюють увагу фахівця та привносять елемент індивідуальності.

Вищезазначені властивості сприяють виокремленню певних функцій терміна. За твердженням Л. Симоненко, усі вимоги можна розділити на *семантичні* (зміст, значення, форма терміна) та *прагматичні* (функціонування, особливості застосування терміна) [30, с. 11]. Під семантичними вимогами розуміють несуперечність семантики, однозначність, повнозначність, відсутність синонімів; вимоги до форми – відповідність нормам мови, стислість (лексична і формальна), вмотивованість, дериваційна здатність, інваріантність. Прагматичні вимоги передбачають загальну прийнятність та вживаність, інтернаціональність, сучасність, благозвучність. Терміни, що відповідають цим вимогам, зручніші для створення нових термінологічних одиниць на їх основі і, тим самим, створюють

можливість відбиття у внутрішній формі нового терміна особливості спадкоємності наукового знання.

Як свідчать результати роботи з теоретичними джерелами, термін не завжди має точні семантичні межі і виражає точно окреслене поняття. Існують відхилення від характеристик, які можна побачити в деяких термінологіях або у деяких термінів. Тому можна припустити, що, загалом, властивості і вимоги до терміна є певними тенденціями, які реалізуються більшою чи меншою мірою. Вищезазначені вимоги і властивості термінів широко використовуються як при впорядкуванні термінів, так і при виокремленні їхніх основних видів.

2.2. Суспільно-політична лексика та суспільно-політична термінологія

Як відомо, зміни в політичному житті отримують відображення і в сучасному політичному дискурсі, і в політичній мові, яка є формою вираження політичного тексту. По зауваженню А.П. Чудінова, соціальна затребуваність політичної лінгвістики визначається зростаючим інтересом суспільства до механізмів політичної мови [40, с. 17]. Тому актуальними проблемами сучасної лінгвістики є проблеми вивчення політичної мови і політичного дискурсу.

Політична мова відноситься до базисних понять політичної лінгвістики, пов'язаної з політичною комунікацією [18; 38]. Системотвірну функцію політичної мови виконує суспільно-політична лексика як особлива лексикофразеологічна підсистема сучасної літературної мови. Суспільно-політична лексика в сукупності з суспільно-політичною термінологією складають суспільно-політичний словник. Суспільно-політичний словник розвивається через історичні реальності та щільно корелює із загальнонауковим словником епохи.

Під *суспільно-політичною лексикою* розуміють «всю термінологію міжнародних відносин і світової економіки, реалії внутрішньополітичного та економічного життя цієї країни, усі позначення, пов'язані з політичним устроєм і суспільно-політичним життям інших країн» [35, с. 135].

За поняттям «*суспільно-політичний термін*» стоїть частина термінології громадських наук, що має властивості ідеологізованості. Під ідеологізованістю в даному випадку слід розуміти відображення в лексико-семантичних одиницях ідеологічних поглядів носіїв мови. Ідеологічну забарвленість терміни набувають в результаті таких способів ідеологізації як метафоризація, метонімізація, омонімізація, синонімізація, евфемізація, зміна емоційно-оцінного компонента значення [31, с. 32].

Наступні ілюстрації публічної промови діючого президента США, Дональда Трампа, на прес-брифінгу в Білому Домі підкреслюють вищенаведену тезу, а саме використання лексеми «*unleashing*» у поєднанні з виразами «*America's medical genius*» та «*a rapid recovery*» становить свого роду політичну метафору. Президент вживає ці висловлювання задля згладжування найбільш важливої не лише для США, а й для всього світу, проблеми коронавірусу: «*By cutting red tape and unleashing America's medical genius, we've reduced the fatality rate 85% since April*»; «*Our plan is unleashing a rapid recovery, our opponent's plan would hurt America very badly, send us into a depression*» [60]. У семантиці лексичної одиниці «*unleashing*» закладена сема «розв'язання, вивільнення». Слід зазначити, що частіше в електронних словниках ми зустрічаємося з такими словосполученнями: «*unleashing war, unleashing conflicts, unleashing aggression*» [55]. У цьому контексті боротьба з пандемією порівнюється з боротьбою за попередні вибори на посаду президента країни. Відмінною рисою цього політичного терміна є його модальна та експресивна функція.

Існують різні структурно-семантичні класифікації суспільно-політичної лексики, в основу яких покладені такі важливі критерії, як склад і тематичний принцип. У наукових колах можна відстежити різні, подекуди, полярні точки зору щодо дефініції терміна «суспільно-політична лексика». Одні дослідники розуміють під суспільно-політичною лексикою широку безліч лексичних одиниць, відносячи до них усю лексику суспільно-політичних текстів. Інші називають політичною лексикою як загальноповживані лексичні одиниці, так і терміни. Наприклад, В.М. Лейчик до суспільно-політичної лексики відносить суто наукові терміни (терміни громадських і політичних наук), професіоналізми і загальнолітературні слова і вирази, номенклатурні одиниці, власні імена, емоційно забарвлені лексичні одиниці [21, с. 92]. Проте в цьому випадку межі суспільно-політичної лексики є розмитими, склад різнорідний, тому стає неможливим виявити які-небудь загальні ознаки, що характеризують цю безліч одиниць загалом, без чого виділення тієї або тієї лексико-семантичної підсистеми нездійсненно.

Велика частина суспільно-політичної лексики сформована термінами інших терміносистем: дипломатичними і юридичними термінами, термінами економіки і міжнародного права, профспілковою лексикою, назвами державних документів тощо, а також включає професійну лексику і жаргонізми. Наприклад, політичний жаргонізм «*Grand Old Party (GOP)*» вживається у значенні традиційного прізвиська Республіканської Партії та широко використовується в політичних промовах американських політиків [56]; політичний жаргонізм «*Commander in chief*» використовується як конституційна роль, яка надається президентові як голові збройних сил США [56]: «*So I take very personally the profound responsibility of serving as Commander in Chief*» [60].

Аналізуючи останні роботи, зорієнтовані на вивчення семантичного навантаження лексики, при структурно-семантичній класифікації суспільно-політичної лексики слід враховувати три основні критерії: співвіднесення з суспільно-політичною термінологією, тематичний розподіл і міра емоційної забарвленості. «За першою ознакою уся загальнополітична лексика поділяється на дві великі групи: загальнополітична лексика, яка є за походженням термінологією («*humanism*», «*democracy*», «*progress*»), і та лексика, що не є за походженням термінологією» [39, с. 54].

Перша група поділяється на тематичні групи відповідно до класифікації громадських наук: суспільно-політична лексика, що є за походженням термінологією юриспруденції тощо. При цьому, з одного боку, ідеологізована термінологія займає нерівне місце в словниках різних громадських дисциплін, з іншого боку, вона в різній мірі переходить із словників окремих громадських наук в загальнонародну мову. З точки зору емоційної забарвленості ця частина суспільно-політичної лексики є порівняно нейтральною (відносно інших її частин).

«У межах другої групи в якості більш емоційнішого забарвленого шару виокремлюють політичні ідіоми мови масової комунікації («*iron lady*», «*dirty campaign*», «*liberty*»). У плані тематичної класифікації ця лексика означає різного характеру реалії та явища як зовнішнього, так і внутрішнього політичного життя» [41, с. 153].

Частина суспільно-політичної лексики, що залишилася, за тематичною ознакою може бути класифікована за схемою, запропонованою І.Ф. Протченком, з якої слід виключити лексику термінологічного походження. «Схему складають дві групи: 1. Назви різних громадських, партійних і державних установ та організацій, посадовців, соціальних інститутів тощо («*Supreme Council*»). 2. Другу групу складають найменування різних явищ громадського життя і

соціальних реалій, характерних для того або того суспільного устрою («*Red and Blue States*», «*Great Depression*»)» [31, с. 32].

Що стосується формування і функціонування суспільно-політичної лексики, то ці процеси щільно корелюють з розвитком соціальних понять, що відбивають діалектику соціального розвитку. Радикальні зміни в суспільно-політичному житті країни спричиняють за собою істотні зміни в лексико-семантичній системі мови, передусім в області суспільно-політичної лексики, що цілком закономірно.

І.В. Холявко виокремлює такі способи формування суспільно-політичної лексики:

1. «Утворення нових слів за допомогою власної словотворчої системи, на основі міжнародних елементів, або через їхнє поєднання» [39, с. 87] (яскравою ілюстрацією постає політичний термін «*Checks and Balances*» – «*Система розділу влади серед трьох гілок уряду (адміністративна, законодавча, судова), з метою перешкодження будь-якій мати занадто багато влади. Кожна гілка має певні повноваження перевірити владу інших, таким чином підтримуючи баланс серед трьох*») [57];

2. «Утворення нових лексем від власних назв» [39, с. 87] (наприклад, словник політичних слів надає таке визначення терміну «*McCarthyism*» – «*наклеп на людей через необґрунтовані звинувачення. Посилається на тактику Сенатора Йосипа МакКарті, який в 1950-х знищив кар'єри багатьох видатних американців, оголошуючи їх комуністами*») [57];

3. Запозичення (до прикладу, лексичну одиницю «*mandate*» було запозичено з латини (перший етап запозичення), а згодом, відповідно до процесів асиміляції французьких слів, ця лексема увійшла до словника англійської мови та наразі активно використовується у промовах політичних лідерів: «*We'll have a national mandate to wear a mask-not as a burden, but to protect each other*») [60].

Г.С. Соловей виокремлює три основні групи політичних термінів: 1) політичні терміни («*resignation*», «*enforcement activity*»); 2) політичні реалії («*Secretary of the Department of Premier and Cabinet*», «*the Department of Health and Human Services*», «*National Cabinet*»); 3) політичні символи («*Nation's Founders*», «*The Cold War*») [32, с. 8].

Провівши короткий огляд досліджень, навряд чи можна дійти певного висновку відносно характеру взаємовідносин між суспільно-політичною лексикою та суспільно-політичними термінами. Розхожі точки зору свідчать про те, що у науковців немає єдиної думки з питання про відмітні ознаки мов для спеціальних цілей. Одні джерела ставлять на перше місце їх інформаційну функцію, інші пов'язують їх з професійним спілкуванням, треті акцентують увагу на складі учасників комунікації. Загалом же мову для спеціальних цілей визначають як мову окремої предметної області, яка характеризується використанням спеціальних мовних засобів. Проте сфера суспільно-політичного життя широка і багатогранна; інтенсивний розвиток науки і техніки, інформаційно-комунікаційних технологій привів до того, що політичну мову використовують як професіонали, так і звичайні люди, далекі від політики. Внаслідок цього сама політична мова змінюється: політичні терміни проникають в загальнолітературну мову, їх активно використовують в засобах масової комунікації, в повсякденному спілкуванні, що виводить їх з сфери спеціальної комунікації.

Більше того, сама сфера суспільно-політичного життя включає термінологію багатьох предметних областей. До суспільно-політичної лексики, окрім найбільш споживаної частини суспільно-політичних термінів відносяться назви різних громадських, партійних і державних організацій та установ, соціальних інститутів тощо, найменування соціальних реалій і явищ громадського життя різних країн, а також політичні жаргонізми.

Отже, можна висновувати, що у сучасній лінгвістиці поняття «суспільно-політична лексика» та «суспільно-політичні терміни» у більшості випадків синонімічні, проте обидва слід розглянути у руслі суспільно-політичного перекладу задля виявлення загальних питань їхнього відтворення на лексичному рівні, а саме з'ясування перекладацьких прийомів англійськомовних термінів політичного дискурсу.

2.3. Англійськомовні терміни у руслі суспільно-політичного перекладу

Залучення загальнонаукових методів (синтезу, аналізу, систематизування, узагальнення, спостереження) дозволило нам уточнити, що питанням типології перекладів присвячені роботи В.Н. Комісарова, В.В. Алімова, Л.Л. Нелюбіна, Р.К. Міньяр-Белоручева, А.В. Федорова тощо. Згідно з класифікацією перекладу А.В. Федорова, суспільно-політичний переклад – це «переклад суспільно-політичних текстів відноситься до перекладів, що виділяються за ознакою жанрово-стилістичної характеристики матеріалу, що перекладається, і жанрової приналежності» [36, с. 169]. К. Райс пропонує вважати суспільно-політичний текст «не самостійним типом тексту, а, проміжною формою, що є наслідком того, що всюди зустрічається взаємне переплетіння різних видів текстів» [27].

Деякі науковці використовують термін «спеціальний переклад» («technical translation») синонімічно термінам «спеціалізований переклад» («specialised translation») або «переклад мови для спеціальних цілей» («LSP translation»). Також існує термін «прагматичний переклад» («pragmatic translation»), «основна мета якого полягає в тому, щоб відтворити повідомлення вірно та точно, тобто такий переклад, де основна увага спрямована на зміст повідомлення» [51, с. 246].

На основі аналізу типології перекладу в перекладознавстві можна стверджувати, що переклад газет, періодичних статей, есе, політичних промов, тобто суспільно-політичний переклад відрізняється від художнього і спеціального перекладу через функційну, комунікативну та прагматичну спрямованість. Більше того, термінологія, яку використовують у спеціальному перекладі, розрахована на вузький круг користувачів, тоді як термінологія і лексичний склад суспільно-політичних текстів загалом мають ширше поширення: вони проникають в усі сфери життя і стають загальним надбанням [38; 43].

Суспільно-політичний переклад виконує дві функції: *ознайомлювальну* та *стимулюючу*. Мета ознайомлювальної функції полягає в тому, щоб конкретно і об'єктивно проінформувати читача про актуальні проблеми. До прикладу, у своїй промові на з'їзді республіканців, Дональд Трамп, інформує слухачів про виробництво вакцини від коронавірусу, конкретно називаючи терміни виконання та готовність до подальшої боротьби: *«In recent months, our nation and the entire planet has been struck by a new and powerful invisible enemy. Like those brave Americans before us, we are meeting this challenge. We are delivering lifesaving therapies and will produce a vaccine before the end of the year, or maybe even sooner. We will defeat the virus and the pandemic and emerge stronger than ever before»* [64].

Стимулююча функція актуалізується в тому, що суспільно-політичний текст чинить певну дію на читача з метою формування певного відношення до суспільно-політичної статті, погляду на описувану подію, позитивної або негативної оцінки дійсності. Так, президент США у вищенаведеній промові надає як позитивну, так і негативну оцінку подій в одному реченні: *«And yet despite all of our greatness as a nation, everything we have achieved is now in danger. This is the most important election in the history of our country»* [64] – велич нації

знаходиться у небезпеці, а прийдешні вибори постають найважливішими в історії країни.

Переклад суспільно-політичного тексту може виконувати політичну функцію (встановлення рекомендацій, правил міжнародної поведінки на політичній арені, індивідуальне відображення політичних подій) [45, с. 121], функцію звернення, функцію заклику (зазвичай основна функція політичних текстів у ЗМІ). Дональд Трамп, на передодні виборів у президенти США, висловлює своє власне бачення дій свого опонента, Джо Байдана, у такий спосіб: *«Joe Biden is not a savior of America's soul. He is the destroyer of America's jobs, and if given the chance, he will be the destroyer of America's greatness. For 47 years, Joe Biden took the donations of blue-collar workers, gave them hugs, and even kisses, and told them he felt their pain, and then he flew back to Washington and voted to ship our jobs to China and many other distant lands»* [64] – *«Джо Байден не рятівник душі Америки. Він руйнівник робочих місць Америки, і, якщо йому видасться шанс, він зруйнує велич Америки. Впродовж 47 років Джо Байден приймав пожертвування робітників, обіймав їх і навіть цілував і говорив їм, що відчуває їх біль, а потім прилетів назад у Вашингтон і проголосував за відправку наших робочих місць в Китай і багато інших віддалених країн».*

Суспільно-політичний переклад – це не просто технічний процес, який включає перекладацьку діяльність, він також включає розуміння перекладачем культурних, історичних і політичних складових та інтерпретацію їх значень. Цей вид перекладу адресований не фахівцям, він відноситься до комунікативного перекладу, оскільки орієнтований на читача і на мову перекладання. Мета суспільно-політичного перекладу – це оперативна передача вихідного повідомлення суспільно-політичної тематики в доступній і зрозумілій формі для широкої аудиторії (слухача, читача, глядача) з урахуванням мети повідомлення, лінгвістичних,

прагматичних і культурологічних складових вихідного тексту в інше культурне середовище.

«Еквівалентність суспільно-політичних текстів у вихідній мові та у мові перекладу – головна форма еквівалентності, на яку спрямований сам процес суспільно-політичного перекладу. Переклад вважається адекватним, якщо він передає зміст суспільно-політичного тексту і забезпечує таку ж дію на реципієнта, як в оригіналі» [45, с. 18].

При здійсненні письмового суспільно-політичного перекладу «одиноцею перекладу може бути і слово, і словосполучення, і синтагма (словосполучення, що є цілісною синтаксичною інтонаційно-сміисловою одиницею), і ціла пропозиція, і абзац, і увесь текст, який відтворюється» [2, с. 70].

Перекладач вирішує дві задачі при здійсненні суспільно-політичного перекладу: 1) культурноорієнтууючу (корелює з функцією тексту, який потрібно відтворити), 2) лексико-семантичну (пов'язана з проблемами перекладу термінології). Оскільки переклад суспільно-політичних термінів порушує питання ідеології, то в політичному дискурсі можуть виникнути проблеми інтерпретації і розуміння деяких термінів, що призводять до розбіжностей на різних політичних рівнях, тому перекладачі мають бути обізнані з суспільно-політичним середовищем, знати основні суспільно-політичні терміни [27].

П. Ньюмарк уточнює, що основні проблеми при перекладі виникають на лексичному рівні (переклад слів, словосполучень, стійких виразів, ідіом, неологізмів, безеквівалентної лексики тощо) і підрозділяє їх на два види: 1) коли перекладач не розуміє лексичну одиницю (проблема виникає, коли перекладач знає не всі значення слова, або значення розкривається контекстом, або слово використовується в незвичному слововживанні); 2) коли перекладачеві складно передати лексичну одиницю на мову перекладу (різний семантичний діапазон лексичних одиниць у вихідному тексті та тексті перекладу) [44, с. 33-34].

У ході лексико-семантичного аналізу англійськомовних політичних промов відомих лідерів світу та їх офіційних перекладів українською мовою були виявлені слова, словосполучення та речення, для яких існують еквівалентні (словникові) відповідності («*a nuclear war*» – «ядерна війна», «*aggressive separatism*» – «агресивний сепаратизм», «*cardinal rule*» – «кардинальне правило», «*political class*» – «політичний клас», «*sovereignty*» – «суверенітет» тощо); для яких перекладач намагається знайти еквівалент з безлічі значень, наведених у словнику або тих, що підказує контекст («*rhetorical fire*» – «пристрасне бажання» («*rhetorical*» – «риторичний, пухатий, пишномовний»; «*fire*» – «вогонь, полум'я, пожежа, займання, горіння, запал, натхнення, пристрасть, несамовитість»); для яких перекладач створює «власний» еквівалент, або переводить самостійно відсутнє в словниках слово, яке вимагає від перекладача застосування певних міжмовних перетворень («*a COVID-normal*» – «ті випадки запалення легенів, які не кваліфікуються як коронавірус»).

Так, перша група приведених слів і словосполучень в класифікації закономірних відповідностей Я.І. Рецкера [28, с. 19] відноситься до еквівалентів, друга група – до варіантних і контекстуальних відповідностей, третя – до таких лексичних одиниць, які вимагають при перекладанні застосування перекладацьких трансформацій. У практиці перекладу найбільшу трудність, безумовно, представляють слова і словосполучення, що відносяться до другої і третьої груп.

Перекладацькі проблеми практично не виникають при відтворенні поширених слів і виразів, а також слів, що мають **однозначні відповідності** у тексті перекладу [38; 43], серед яких в українській та англійській мовах слід виділяти такі групи лексичних одиниць суспільно-політичної сфери:

1) суспільно-політичні і політичні терміни («*peer*» – «пер», «*anti-migrant*» – «антимігрант», «*British home Secretary*» – «Британський

Міністр внутрішніх справ», «*immigration minister*» – «міністр імміграції», «*the Brexit referendum*» – «брексит (або брегзит)-референдум»);

2) власні назви (у переважній більшості імена політиків і громадських діячів, географічні назви, значимі в політичній сфері) («*Alf Dubs*» – «Альф Дабс», «*Harold Macmillan*» – «Гарольд Макміллан», «*Hugh Gaitskell*» – «Хью Гейтскелл», «*Tony Blair*» – «Тоні Блер»);

3) найменування організацій і партій («*Federalist Party*» – «Федералістська партія», «*House of Commons*» – «Палата Громад», «*Anti-Administration Party*» – «Партія проти адміністрації»);

4) деякі повсякденні слова і словосполучення, пов'язані з громадським і політичним життям суспільства («*Nazi occupation*» – «нацистська окупація», «*climate change*» – «зміни клімату», «*humane, tolerant country*» – «гуманна, толерантна країна»).

Передача слів, що мають еквівалентні відповідності в мові перекладу, не викликає проблем при відтворенні, внаслідок того, що ці слова у більшості випадків не залежать від контексту, єдина вимога для перекладача – **знати словникову відповідність**, зафіксовану в двомовному або багатомовному словнику.

Наявність у слова двох і більше значень говорить про його багатозначність. Я.І. Рецкер пише про те, що було б помилково вважати слово багатозначним, якщо у нього є декілька відповідностей в іншій мові. Лінгвіст вважає, що це відбувається внаслідок недиференційованості лексичних одиниць в одній мові і диференційованості лексичних одиниць в іншій мові. Значення, приведені в словниках, учений називає «варіантами лексичного значення слова, тобто варіантними відповідностями» [28, с. 19-20].

Залучивши тезаурусний метод аналізу, розглянемо переклад слів «президент» і «*president*» у двомовних словниках. Так, в українському тлумачному словнику знаходимо таке значення слова «президент»:

«виборний голова, керівник установи, організації, товариства тощо; у ряді країн – обраний на певний строк глава держави» [50]. В українській мові широко використовуються словосполучення – «президент засідання», «президент Академії наук», «президент компанії», «президент країни» [50].

Англійськомовні тлумачні словники пропонують такі варіанти значень лексичної одиниці «*president*»: «*the elected head of a republican state*», «*(the title given to) the person who has the highest political position in a country that is a republic and who, in some of these countries, is the leader of the government*», «*the person who has the highest position in an organization or, especially in the US, in a company*», «*the highest political position in the United States and some other countries, usually the leader of the government*» [52]; «*an official chosen to preside over a meeting or assembly*»; «*an appointed governor of a subordinate political unit*»; «*the chief officer of an organization (such as a corporation or institution) usually entrusted with the direction and administration of its policies*»; «*the presiding officer of a governmental body*»; «*an elected official serving as both chief of state and chief political executive in a republic having a presidential government*»; «*an elected official having the position of chief of state but usually only minimal political powers in a republic having a parliamentary government*» [54].

В англійсько-українських словниках лексема «*president*» має наступні значення (і, відповідно, українські еквіваленти): «*головуючий; президент; голова; директор; глава відомства; голова правління (банка, корпорації); ректор (коледжу або університету)*».

Важливо відмітити, що для більшості українських відповідностей слова «*president*» в англійській мові існують такі перекладацькі відповідності: 1) «*головуючий*» – «*chairperson*», «*chair*», «*chairman*»; на практичному семінарі, секційному засіданні конференції і тому подібне – «*moderator*»; 2) «*голова*» – «*chairman*», «*chairperson*»; (правління)

«*president*»; (нижньої палати парламенту) «*speaker*»; 3) «директор», «глава відомства», «голова правління» (банка, корпорації); 4) «ректор» (коледжу або університету) – «*chancellor*»; (у деяких ЗВО, особливо в Шотландії) – «*rector*» [11, с. 60].

У наступному прикладі лексичній одиниці «*muzzle off*» підібрано **контекстуальне значення**: «*We'll put the politics aside and take the muzzle off our experts so the public gets the information they need and deserve*» [61]. Кембриджський словник англійської мови надає такі значення слова «*muzzle off*»: «*a covering put over an animal's nose and mouth in order to prevent it from biting*»; «*to stop a person or organization from expressing independent opinions*» [52]. Перекладач, зберігаючи прагматичну спрямованість політичної промови, тональність виступу, підбирає свій еквівалент, не змінюючи сутність останньої: «*Ми відкладемо політику вбік та змусимо припинити наших експертів висловлювати свою незалежну точку зору, а громадськість отримуватиме інформацію, яка їм потрібна і на яку вони заслуговують*». Буквальний переклад лексичної одиниці «*muzzle off*» («зняти намордник»), на нашу думку, спотворив би ідейність та тональність політичної промови Джо Байдана.

При перекладанні політичних текстів найскладнішим вважається «переклад політичних реалій, які найчастіше передаються за допомогою опущення, розширення, адаптації, заміни, оновлення (заміна застарілих слів на загальноновживані), підбору ситуаційних еквівалентів, створення нового тексту, який передає основну ідею, повідомлення оригіналу» [15, с. 89].

Для розуміння того або того слова чи вираження потрібне знання відповідної реалії або знайомство з тим історичним фактом або літературним твором, на який є посилання в тексті. Розуміння реалії ґрунтується на знанні реального факту дійсності, що стоїть за словами. Деякі реалії передаються українською за допомогою **транскрипції**:

«*Whitehall*» – «*Уайт-холл*», «*Wall Street*» – «*Уолл Стріт*». Перекладач повинен знати також переносне значення цих лексичних одиниць. При відтворенні реалій нерідко застосовується **калькування** («*White House*» – «*Білий дім*», «*Washington Monument*» – «*Монумент Вашингтона*») і **транслітерація** («*Westminster*» – «*Вестмінстер*»).

Проте найбільшу проблему представляють реалії, що вимагають **описового перекладу**: «*By present America had become mostly an economic and diplomatic lame-duck*» [61] – «*До теперішнього часу Америка у сфері економіки та дипломатії значною мірою втратила свої позиції*». Слід зазначити, що словоформа «*lame-duck*» постає англійськомовною ідіомою та має таку семантику: «*невдаха*», «*нещасний*» [53].

Лексичні одиниці, які використовуються в політичних промовах для привертання уваги, підвищення інформативності тексту, певної комунікативної дії на реципієнта, безумовно, є складовими суспільно-політичного тексту і постають проблемними для перекладача:

1). Спеціальні терміни із сфери політики і державного життя («*collapse*» – «*крах, розвал, обвал*», «*expansion*» – «*розвиток, розширення, експансія*», «*fascism, tyranny, and communism*» – «*фашизм, тиранія та комунізм*», «*referendum*» – «*референдум*», «*annexation* – «*приєднання, анексія*») [57]. При відтворенні таких лексичних одиниць рекомендовано використовувати **загальноприйняті лексичні одиниці**, зрозумілі для широкої аудиторії.

2). Неологізми, що відбивають соціально-політичні процеси і ідеологічні поняття («*Grexit*» (Greece + exit) – «*Грекзит*» (припустимий вихід Греції з Європейського союзу), «*Brexit*» (Britain + exit) – «*Брексит*» (передбачуваний вихід Великобританії з ЄС), «*Brexiters*» – «*ті, хто підтримує ідею брекситу*», «*ekstremist*» (ekstrem+ist) – «*екстреміст*», «*republocrat*» (republican + democrat) – «*політик однієї з двох найбільших політичних партій, про якого кажуть, що він*

поводиться так, неначе належить іншій партії»; серед них політичні лейбли (political labels), які прикріплюються до певних політичних фігур або епоніми: («*Thatcherism*» – «тетчеризм» («політика консервативного уряду Великобританії під керівництвом Маргарет Тетчер, що супроводжувалася приватизацією раніше націоналізованих підприємств і галузей економіки, монетаризмом у фінансово-економічній сфері, згортанням соціальних програм, приватизацією соціальних сфер освіти і охорони здоров'я» [57]), «*Obamacare*» – «реформа охорони здоров'я Барака Обами», «*trumpianity*» – «політична позиція Дональда Трампа») [59].

У своїй промові Джо Байден висловився у такий спосіб: «*America isn't just a collection of clashing interests of Red States or Blue States*» [61] – «Америка – це не колекція зіткнення інтересів червоних і синіх штатів». У тексті оригіналу присутній такий новий термін, як «*red states*» і «*blue states*». Пошук по google.com показує, що цей термін описує штати США, жителі яких в основному голосують на республіканців («*red states*») і демократів («*blue states*»). Словник «Мультигран» надає такий переклад словосполученню «*red states*»: «червоні» штати, штати, які голосують за республіканців [49]. Словосполучення «*blue states*» відтворено у словнику як «сині» штати, штати, які голосують за демократів [49]. Перекладач використовує у своєму перекладі раніше створену кальку «червоні» і «сині» штати, оскільки цей варіант часто використовується в ЗМІ, ймовірно, такий переклад представляється перекладачеві адекватним і, за його розрахунком, буде зрозумілий людям, що читають текст на мові перекладу і стежать за політикою у світі. Отже, переклад неологізмів і нових термінів робиться у такий спосіб: якщо в корпусі текстів на мові перекладу існує варіант перекладу, що активно використовується в ЗМІ, і цей варіант не суперечить інтерпретації і розумінню значення неологізму перекладачем, слід удатися до нього. За відсутності варіанту перекладу в

корпусі текстів на мові перекладу перекладач розцінює неологізм як лакуну і застосовує один з прийнятих в практиці перекладу способів елімінації лакуни, тобто вирішує, чи перевести неологізм **транскрипцією, транслітерацією, калькуванням** із застосуванням при необхідності **перекладацького коментаря** або надати **описовий переклад**.

3). Розмовна лексика (сленг) – відомо, що підвищену образність має сленг, найважливіший з пластів субстандартної лексики, як «особливий лексико-фразеологічний шар, який включає слова і вирази, що колись були надбанням обмеженої сфери вживання, але згодом перейшли в загальний вжиток, де піддалися семантичній і експресивно-стилістичній обробці, понятійна невизначеність сленгу деяким чином стирається» [29, с. 105], до прикладу: «*the First Black President*» («перший чорний президент») – так називали Білла Клінтона за підтримку афро-американців; Авраама Лінкольна за принципову чесність нарекли «Чесним Ейбом» («*Honest Abe*»). Як зрозуміло з вищенаведених прикладів перекладач повинен надати **перекладацький коментар**.

4). Складні слова, утворені шляхом «транспозиції за типом голофразиса» («слова-компресиви» або «багатокомпонентні лексичні одиниці»): «*once-in-a-century pandemic*» – «пандемія, яка трапляється раз у сторіччя», «*We're-going-to-do-this*» – «Ми зробимо це» [63]. **Описовий переклад** – це розгорнуте пояснення іншомовного слова або словосполучення. Необхідність такого прийому перекладу виникає у тому випадку, якщо у мові перекладу відсутня реалія, що позначається такою лексичною одиницею.

5). Скорочення для позначення назв організацій, професій, посад («*ICU*» – «інвестиційна банківська кампанія»; «*VICPOL*» – «поліція штату Вікторія (Австралія)»; «*DHHS*» – «Відділ Оздоровчих і Людських Послуг (Австралія)»; «*MP*» – «член парламенту»; «*EU*» –

«Європа»; «FDA» – «Управління по санітарному нагляду за якістю харчових продуктів і медикаментів»; «CARESAct (Coronavirus Aid, Relief, and Economic Security Act)» – «законопроект, підписаний президентом Дональдом Трампом у березні 2020 року у відповідь на економічні наслідки від пандемії COVID-19 в Сполучених Штатах»; «CDC director» – «директор центру контролю та запобігання захворювань». Як видно, вищезазначені скорочення відтворені за допомогою **описового перекладу**, адже в українській мові через міжкультурні розбіжності з англійською мовою не існує відповідних еквівалентів, саме тому, перекладачі вибирають описовий спосіб для більш адекватного й наглядного дешифрування абревіатур.

б). Образні порівняння, метафора, метонімія, елементи іронії: «*People feel like we are on this carousel where another black life is being taken*» – «Людам здається, що вони знаходимося на цій каруселі, де забирають ще одне чорне життя» [60]. Ця ілюстрація, яку ми взяли з політичної промови Дональда Трампа, містить лексичну одиницю «*carousel*» – «*карусель*». Як свідчать результати роботи із словником символів (тезаурусний метод аналізу), карусель як образ входить в систему таких понять, як «колесо», «круг», «обертання». Вживаючись у символічному значенні, це поняття, як стверджують інтерпретатори символіки, означає наступне: колесо символізує розщеплювання світового ладу на два істотно різних чинника – обертальний рух і нерухомість – та ілюструє шлях втечі від ілюзорного світу, світу обертань; круг слугує позначенням вічності, досконалості і неба [47, с. 276]. У політиці вживається словосполучення «*political carousel* – «жаргонна назва виду порушення на виборах, що проводяться шляхом таємного голосування». У наведеному контексті можна казати, що «рух по колу» символізує, по-перше, традиційні тактики та стратегії передвиборчої кампанії будь-якої країни, коли здійснюються певні батли між опонентами політичних програм, а, по-друге, певну нерухомість

щодо стану з афро-американцями та проблемою коронавірусу у США. Отже, перекладач зберігає цей образ у тексті перекладу («збереження образу у мові перекладу» згідно з класифікацією П. Ньюмарка [44]).

У політичній промові, яка відбулася у місті Саутфілд штату Мічиган з приводу охорони здоров'я, Джо Байден : «*But President Trump revels in division and chaos to do anything to distract us from focusing on his failures to deal with this virus and to protect the nation. He's still living in a dream world. He keeps telling us that this virus is going to disappear like America*» [62] – «Але Президент Трамп насолоджується розділенням і хаосом, щоб зробити щось таке, аби відвернути нас від зосередження на його відмовах мати справу з цим вірусом і захищати націю. Він все ще живе у світі мрії. Він продовжує повідомляти нам, що цей вірус зникне, як Америка». У цьому перекладі використання **калькування** виправдано через те, що інформація, яка передається порівнянням, еквівалентна на семантичному, емоційному та стилістичному рівнях.

7). Цитати, висловлювання інших людей: «*Really brilliant Kentucky attorney general, Daniel Cameron, is doing a fantastic job. I think he's a star. And he made a statement that I'll just read. «Justice is not often easy. It does not fit the mold of public opinion. And it does not conform to shifting standards. It answers only to the facts and to the law. If we simply act on emotion or outrage, there is no justice. Mob justice is not justice. Justice sought by violence is not justice. It just becomes revenge»* [60] – «Дійсно блискучий генеральний прокурор Кентуккі, Дениел Кемерон, робить фантастичну роботу. Я думаю, що він зірка. І він зробив заяву, яку я зараз прочитаю. «Справедливість часто буває нелегкою. Це не укладається в громадську думку. І це не відповідає стандартам, що міняються. Вона відповідає тільки фактам і закону. Якщо ми просто діємо під впливом емоцій або обурення, справедливості немає. Правосуддя натовпу – це не справедливість. Справедливість, до якої прагнуть насильством – це не справедливість. Це просто стає

помстою». Тут перекладач знаходить **прямі відповідники** щодо відтворення таких термінів як «*justice*», «*violence*», «*revenge*», «*standards*», «*law*», «*public opinion*».

Отже, ми можемо висновувати, що при відтворенні англійськомовних термінів у текстах політичного дискурсу, використовують такі перекладацькі прийоми: транслітерація, калькування, транскрибування, пошук прямих відповідників, описовий переклад.

ВИСНОВКИ

У першому розділі нами було висвітлено теоретико-методологічні засади вивчення політичного дискурсу. В якості основних «робочих» понять було розглянуто поняття «дискурс» і «політичний дискурс».

Залучення загальнонаукових (аналіз, синтез, систематизування, узагальнення) та описово-аналітичного методів дослідження дозволило нам установити, що на теренах сучасного мовознавства дискурс потрактовують по-різному: і як складне комунікативне явище, і як комунікативну ситуацію, і як зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними та іншими чинниками, і як комунікативну подію. Ми уточнили, що дискурс постає наразі в якості двох основних типів: персонального (особово-орієнтований), в якому мовець виступає як особа в усьому багатстві свого внутрішнього світу, та інституційного (статусно-орієнтований), в якому мовець виступає як представник певного соціального статусу.

Внутрішні проблеми лінгвістичної теорії, необхідність вивчення політичного мислення і політичної поведінки, бажання прогресивних представників суспільства звільнити себе від тих, що маніпулюють суспільною свідомістю ганебних політиків – це ті чинники, які обумовлювали процес утворення політичного дискурсу в історичній ретроспективі. Через залучення описово-аналітичного методу аналізу ми встановили, що політичний текст – це широкий термін, який охоплює велику різноманітність текстів і жанрів, які виконують різні функції відповідно до політичних установок, тематичне наповнення яких в основному пов'язане з політикою: політична діяльність, політичні ідеї, політичні зв'язки, парламентські дебати, промови та заяви політиків, політичні документи, статті, есе тощо. Крім того, політичний дискурс обмежений професійними рамками діяльності політиків і відноситься до різновидів інституційного дискурсу. Вживаючи загальнонаукові методи

аналізу та синтезу, доходимо висновку, що джерела політичної комунікації можуть бути письмовими (листівки, програмні документи політичних партій і рухів, детективи на політичні теми, мемуари політичних фігур) та усними (розмови політичних лідерів під час їх зустрічей з виборцями, виступи, які промовляються на мітингах і під час офіційних церемоній, парламентські дебати, політичні анекдоти, політичні промови). До загальних семантико-прагматичних категорій політичного дискурсу належать: образ автора, адресативність, інформативність, інтенціональність, оцінність, конвенціональність, емотивність / експресивність, модальність, інтертекстуальність, соціокультурна контекстність, форма комунікації, засіб комунікації.

Систематизування наукових підходів до вивчення політичного дискурсу (використання методи систематизування) дозволило нам з'ясувати, що дослідження політичного дискурсу відбувається у руслі таких підходів: вузького, широкого; польового; порівняльного; когнітивного; описативного; критичного та риторичного.

Опис мовностилістичних властивостей англійськомовного політичного дискурсу передбачав залучення як загальнонаукових методів (синтез і аналіз), так і суто лінгвістичних (текстово-інтерпретаційний та лексико-семантичний) методів аналізу. Як свідчать результати вищезазначених методів для сучасного англійськомовного політичного дискурсу властиві такі характеристики (лінгвостилістичний аспект): запозичення, книжкові слова, кліше і штампи, необразні стійкі фрази, загальноприйняті і авторські скорочення, посилення і цитати, власні назви, прикметники, утворені від прізвищ, неологізми, емоційна і оцінна лексика, прийом лексичного повтору, ідеологеми, різні тропейні виразні засоби та професійна політична термінологія.

Методика аналізу англійськомовних термінів у текстах політичного дискурсу описана нами детально й охоплює шість

поступових кроків, на кожному з яких реалізовано відповідне завдання кваліфікаційної роботи.

Другий розділ кваліфікаційної роботи було зорієнтовано на висвітлення питань, пов'язаних із терміносистемою загалом і терміном зокрема. Залучення загальнонаукових методів систематизування та узагальнення, дозволило нам виявити, що наразі виокремлюють такі теоретичні завдання термінознавства, які виявляються актуальними: аналіз ролі термінології в комунікативних процесах; визначення місця термінології в системі мови; дослідження семантичної своєрідності термінів у зіставленні із словами загальноповсякденної лексики та вільними і стійкими словосполученнями; аналіз граматичної організації простих (слів) і складених (словосполучень) термінів; дослідження специфіки термінологічних словосполучень у зіставленні з вільними і фразеологічними словосполученнями; конкретизація поняття «термінологічна система» і розробка методик аналізу й опису терміносистем.

Нашу увагу було також сфокусовано на визначенні терміна та його характеристиках: системність (чи систематичність), незалежність від контексту, точність, інтернаціональність, стилістична нейтральність. Ці властивості сприяють виокремленню семантичних і прагматичних функцій терміна.

За допомогою описово-аналітичного та лексико-семантичного методів аналізу ми констатуємо, що суспільно-політична лексика охоплює всю термінологію міжнародних відносин і світової економіки, реалії внутрішньополітичного та економічного життя цієї країни, усі позначення, пов'язані з політичним устроєм і суспільно-політичним життям інших країн. Суспільно-політичний термін акумулює термінології громадських наук, які мають властивості ідеологізованості. Ми встановили, що наразі в наукових колах не існує чіткої думки щодо

диференціації понять «суспільно-політична лексика» та «суспільно-політичний термін».

Суспільно-політична термінологія стійка (нові слова з'являються в ній в результаті змін поглядів на політичне життя в суспільстві). Вона, в основному, збагачується і розширюється в ході розвитку суспільства через внутрішні ресурси або переосмислення вже наявних понять в ідеології.

Суспільно-політична лексика динамічна, причому якнайповніше динамізм проявляється в поняттях і реаліях громадських систем, що означають актуальні явища і події в політиці та суспільстві.

Суспільно-політична лексика різнорідна за своїм складом і змістом (до її складу включаються термінологічні і нетермінологічні лексичні одиниці, що означають соціальні і політичні явища суспільства). Суспільно-політична термінологія включає терміни, які використовуються для позначення організації держави, характеру взаємовідносин між його учасниками, способу керівництва суспільством.

Перераховані відмінності не виключають системний зв'язок суспільно-політичної лексики з суспільно-політичними термінами. Доступність ЗМІ широкої аудиторії і політична компетентність населення розширюють сферу вживання суспільно-політичних термінів, яка сприймається і розуміється більшістю представників суспільства. Деякі терміни науки про суспільство можуть виходити з сфери вузького вживання в результаті подій, що відбуваються в житті суспільства, і ставати важливими і актуальними для їх опису.

Нами було встановлено, що серед властивостей суспільно-політичної термінології виокремлюють оцінність, оскільки терміни політичної сфери в промовах політиків набувають емотивні, експресивні, оцінні конотації, тому не завжди представляється можливим розмежувати її термінологічне і нетермінологічне вживання.

Лексичні одиниці суспільно-політичного словника можуть набувати оцінку навіть в тих випадках, коли вони є безоцінними поняттями.

Текстово-інтерпретаційний аналіз фактичного матеріалу дозволив нам описати способи формування суспільно-політичної лексики, а саме: створення нових слів або засобами власної словотворчої системи, або на основі міжнародних елементів, або шляхом поєднання тих і тих; утворення похідних від власних назв та запозичення.

Суспільно-політичний переклад охоплює переклад газетних і публіцистичних текстів, а також текстів виступів і заяв, які, залежно від профілю джерела, можуть мати інформативну, політичну, соціальну спрямованість. До усіх перерахованих видів текстів застосовують назву «media texts», тому цей вид перекладу також називають «Media Translation». Суспільно-політичний переклад визначають як інформативний переклад, тобто переклад текстів, основна функція яких полягає в повідомленні певних відомостей, а не в художньо-естетичній дії. Проте інформативний характер перекладу не унеможливорює присутність в ньому елементів художнього.

Залучення перекладознавчого аналізу дозволило нам висновувати, що при відтворенні англійськомовних термінів у текстах політичного дискурсу, використовують такі перекладацькі прийоми: транслітерація, калькування, транскрибування, пошук прямих відповідників, описовий переклад.

Перспективним вбачаємо вивчення граматичних особливостей відтворення суспільно-політичних термінів, на кшталт атрибутивних словосполучень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акінчиць Н. Г. Політичний дискурс як об'єкт наукового аналізу. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/54472/19-kinchits.pdf?sequence=1> (дата звернення: 30.08.2020).
2. Алимов В. В. Теория перевода: пособие для лингвистов-переводчиков: учебное пособие. М. : Кн. дом «ЛИБРОКОМ», 2013. 240 с.
3. Баранов А. Н., Казакевич Е. Г. Парламентские дебаты: традиции и новации. М. : Знание, 2001. 145 с.
4. Баранов А. Н., Михайлова О. В., Сатаров Г. А., Шипова Е. А. Политический дискурс: методы анализа тематической структуры и метафорики. М. : Фонд ИНДЕМ, 2004. 94 с. URL: http://www.indem.ru/PUBLICATION/TrudiFI/politichesky_discurs.pdf (дата звернення: 03.10.2020).
5. Бондаренко О. М., Литвиненко О. К. Оцінювальна лексика в сучасному політичному дискурсі. *Філологічні науки. Вісник Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2014. Вип. 1. С. 171-175.
6. Будаев Э. В., Чудинов А. П. Зарубежная политическая лингвистика. М. : Флинта: Наука, 2008. 352 с.
7. Вакуленко М. О. Термін і термінологія: сучасні уявлення та концепції. Слово и словарь. *Vocabulum et vocabularium: сб. науч. тр. по лексикографии / под ред. В. В. Дубичинского и Т. Ройтера*. Харків : Видавництво Підручник НТУ, 2011. Вип. 12. С. 140–145.
8. Ван Дейк Т. А. Дискурс и власть. Репрезентация доминирования в языке и коммуникации. URL: <https://www.twirpx.com/file/1245827/> (дата звернення: 20.09.2020).

9. Василенко К. Англійськомовний політичний дискурс: лінгвостилістичний параметр. *Магістерські студії*. Альманах. Вип. 20. 2020. Херсон. ХДУ, 2020. С. 27-29.
10. Воробйова Г. Ю. Концептуальні підходи дослідження політичних метафор. *Політологічний вісник*. 2015. Вип. 78. С. 236-246.
11. Гейко Н. Р. Вариантные и контекстуальные переводческие соответствия (на материале русскоязычных и англоязычных СМИ). *Наука и современность – 2013*: сборник материалов XXVI Международной научно-практической конференции: в 2-х частях. Новосибирск : Издательство ЦРНС, 2013. С. 59-63.
12. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичний та соціолінгвістичний аспекти : монографія. К. : ВД “Academia”, 2004. 220 с.
13. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепт, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 447 с.
14. Кириченко Т. С. Тракткування терміну “дискурс” у сучасній лінгвістиці. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2014/traktuvannya-terminu-dyskurs-u-suchasnij-linhvistytsi/> (дата звернення: 12.09.2020).
15. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : учеб. пособие. М. : ЭТС, 2001. 424 с.
16. Корнієвська Т. К. Термін як об'єкт лінгвістичного аналізу. *Філологічні науки. Вісник Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2019. Вип. 2. С. 81-85.
17. Крыжановская А. В., Симоненко Л. А. Актуальные проблемы упорядочения научной терминологии. К. : Наукова думка, 2007. 162 с.
18. Лебедева Н. М., Посиліна К. С. Параметры анализа промови в політичному дискурсі. *Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В. И. Вернадского*. № 2. Симферополь : Таврический нац. ун-т

- им. В. И. Вернадского, 2006. С. 228–231. (Серия «Филология» : т. 19 (58)).
19. Лебедева Н. М., Посиліна К. С. Функціонування неологізмів в сучасному політичному дискурсі. *Нова філологія* : зб. наук. праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. Вип. 32. С. 161–164.
20. Левшенко Ю. И. Политический дискурс: Аналитический обзор теоретико-методологических подходов. *Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики*. Киев : Грамота, 2012. № 7. Ч.2. С. 100-108. URL: <http://www.gramota.net/materials/3/2012/7-2/25.html> (дата звернення: 13.10.2020).
21. Лейчик В. М. Терминоведение: предмет, методы, структура. М. : Изд-во ЛКИ, 2007. 256 с.
22. Лісовський С., Євстаф'єв В. Політичний контент-аналіз. URL: <http://psyfactor.org/lib/content-analysis.htm> (дата звернення: 19.09.2020).
23. Моркотун С. Відтворення експресивності образних засобів при перекладі текстів політичного дискурсу. *Синопсис: текст, контекст, медіа*. 2017. № 3 (19). С. 46-56.
24. Остапенко М. Політична комунікація: теоретичні аспекти дослідження. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/ostapenko_politychna.pdf (дата звернення: 28.08.2020).
25. Попов Р. А. Політичний дискурс: проблема теоретичної ідентифікації. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/pol-prav/05prapti.pdf> (дата звернення: 08.09.2020).
26. Попова Т. Г., Таратынова Н. В. Политический текст и его лексические особенности. *Вестник Московского государственного гуманитарного университета им. М.А. Шолохова. Серия*

- «Филологические науки». М. : Московский государственный гуманитарный университет им. М. А. Шолохова, 2012. Вып 3. С. 90–98.
27. Райс К. Классификация текстов и методы перевода. URL: http://zhurnal.lib.com/w/wagapow_a_s/rais-classif.shtml (дата звернення: 12.10.2020).
28. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. 4-е изд. стереотип. М. : Р. Валент, 2010. 244 с.
29. Саляев В. А. Два источника и две составные части русского сленга. Социальные варианты языка : материалы междунар. науч. конф., Н.-Новгород: Нижегородский государственный лингвистический ун-т им. Н. И. Лобачевского, 2002. С. 105-108.
30. Симоненко Л. Актуальні проблеми сучасного українського термінознавства. *Українська термінологія і сучасність*. К. : КНЕУ, 2009. Вип. VIII. С. 9 – 15.
31. Снісаренко Я. Суспільно-політична лексика: проблеми визначення та вивчення. *Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія : Філологічні науки*. 2019. Вип. 81 (4). С. 31-35.
32. Соловей Г. С. Політична лексика як об'єкт перекладу (на матеріалі текстів політичних заяв, звернень, промов, статей та анекдотів) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Херсон, 2011. 20 с.
33. Суховецька Л. В. Реалізація лінгвопрагматичного потенціалу спонукальної інтенції в англійськомовному політичному дискурсі (на матеріалі мовлення електорату) : автореф. дис. ... канд. філол. н. : 10.02.04. Запоріжжя, 2018. 20 с.
34. Теорія політичного дискурсу Ернесто Лаклау. URL: <https://m-introduction.livejournal.com/38161.html> (дата звернення: 09.10.2020).

35. Токарева И. В. Аспекты терминологизации немецких лексических заимствований (сущность дефиниции терминопонятия «общественно-политическая лексика»). *Актуальные вопросы филологических наук* : материалы междунар. науч. конф. Чита : Изд-во «Молодой ученый», 2011. С. 134-137.
36. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) : учебное пособие. 5-е изд. СПб. : Филологический факультет СПбГУ; М. : ООО «Издательский Дом «ФИЛОЛОГИЯ ТРИ», 2002. 416 с.
37. Фесенко Л. І. Особливості перекладу політичних промов та текстів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2015. Вип. 55. С. 264-266.
38. Французова К. С. Специфіка перекладу корпоративних термінів у бізнес-тренінгах. *Наук. вісник Херсонського держ. ун-ту. Серія: Германістика та міжкультурна комунікація* : зб. наук. праць. Херсон : Вид-во ХДУ, 2020. № 1. С. 111–116.
39. Холявко І. В. Суспільно-політична лексика у пресі 90-х років ХХ ст. (семантико-функціональний аналіз) : дис. ... к. філол. н. : 10.02.01. Кіровоград, 2004. 229 с.
40. Чудинов А. П. Политическая лингвистика : учеб. пособие. М. : «Флинта», «Наука». 2006. 254 с.
41. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса; дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.04. Волгоград, 2000. 440 с.
42. Эпштейн О. В. Семантико-прагматические и коммуникативно-функциональные категории политического дискурса. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов : Грамота, 2008. № 2. С. 150-156. URL: <http://www.gramota.net/materials/2/2008/2/55.html> (дата звернення 01.10.2020).
43. Frantsuzova K. Translation peculiarities of corporative lexicon. *Міжкультурна комунікація в науковому і освітньому*

просторі: матеріали I-ої Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 28–29 квітня 2020 р.) / за заг. ред. Т. І. Домброван. Одеса, 2020. С. 189–191.

44. Newmark P. A Textbook of Translation. L. : Prentice Hall, 1988. 293 p.
45. Grosborg A. “Text Typology: Register, Genre and Text Type”. *Text Typology and Translation*. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamin’s Publishing Company, 1997. Pp. 3-23.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ І ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

46. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М. : КомКнига, 2007. 206 с.
47. Керлот Х. Э. Словарь символов. М. : REFL-book, 1994. 608 с.
48. Ловцевич Г. Н. Кросскультурный терминологический словарь как средство репрезентации терминологии гуманитарных наук. Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 2009. 264 с.
49. Мультитран (словник). URL: <https://www.multitran.com/m.exe?l1=1&l2=2> (дата звернення: 17.10.2020).
50. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/prezydent> (дата звернення: 15.10.2020).
51. Baker M., Saldanka G. Routledge Encyclopedia of Translation Studies. London & New York : Routledge, 2009. 694 p.
52. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/president> (дата звернення: 16.10.2020).
53. English Idioms. URL: <https://www.native-english.ru/idioms/lame-duck> (дата звернення: 14.10.2020).
54. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/president> (дата звернення: 16.10.2020).

- 55.Reverso Context. URL: <https://context.reverso.net/unleashing> (дата звернення: 11.10.2020).
- 56.US election glossary: A-Z guide to political jargon. URL: <https://www.bbc.com/news/election-us-2016-37385625> (дата звернення: 11.10.2020).
- 57.Vocabulary: Political Words. URL: <https://www.scholastic.com/teachers/articles/teaching-content/vocabulary-political-words/> (дата звернення: 11.10.2020).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- 58.Alf Dubs: Priti Patel's anti-migrant rhetoric is unworthy of a British home secretary. URL: <https://www.newstatesman.com/politics/uk/2020/10/alf-dubs-priti-patel-s-anti-migrant-rhetoric-unworthy-british-home-secretary> (дата звернення: 15.10.2020).
- 59.Dan Andrews Press Conference Transcript After Secretary Resigns Amid Quarantine Scandal October 12. URL: <https://www.rev.com/blog/transcripts/dan-andrews-press-conference-transcript-after-secretary-resigns-amid-quarantine-scandal-october-12> (дата звернення: 14.10.2020).
- 60.Donald Trump White House Press Briefing Transcript September 23. URL: <https://www.rev.com/blog/transcripts/donald-trump-white-house-press-briefing-transcript-september-23> (дата звернення: 11.10.2020).
- 61.Joe Biden's full 2020 Democratic National Convention speech. URL: <https://www.cnn.com/2020/08/21/joe-biden-dnc-speech-transcript.html> (дата звернення: 10.10.2020).
- 62.Joe Biden Southfield, MI Speech on Health Care October 16. URL: <https://www.rev.com/blog/transcripts/joe-biden-southfield-mi-speech-on-health-care-october-16> (дата звернення: 17.10.2020).

63. NY Gov. Andrew Cuomo Conference Call Transcript October 14.

URL: <https://www.rev.com/blog/transcripts/ny-gov-andrew-cuomo-conference-call-transcript-october-14> (дата звернення: 15.10.2020).

64. President Trump's Republican National Convention Speech. URL:

<https://www.nytimes.com/2020/08/28/us/politics/trump-rnc-speech-transcript.html> (дата звернення: 13.10.2020).